

Na żądanie innego państwa

sprawy ekstradycyjne w Polsce
w latach 2022-2024

dr Artur Pietryka
Łukasz Lasek

PAŹDZIERNIK 2025

Urzeczywistnieniem postępowania ekstradycyjnego
jest nie tyle wyświadczenie „przysługi” państwu wzywającemu,
ile ochrona porządku publicznego i poszanowania prawa na całym świecie

SSO Andrzej Wachowski w postanowieniu Sądu Okręgowego w Przemyśle
z 24 maja 2023 r. (II Kop 5/23)

Sprawy ekstradycyjne, które toczą się na styku prawa i polityki, często zawierają sporą dozę dramaturgii. Ekstradycja nie jest bowiem jedynie technicznym instrumentem międzynarodowej współpracy czy „uprzejmością” jednego państwa dla drugiego. To akt solidarności prawnej państw dzielących te same wartości, wyraz przywiązania do idei sprawiedliwości i potwierdzenie zasady nieuchronności odpowiedzialności karnej. Jej stosowanie wymaga jednak odpowiedzialności za losy przekazywanej osoby.

Wnioski ekstradycyjne w przeważającej mierze dotyczą osób podejrzanych o popełnienie poważnych przestępstw albo sprawców tych przestępstw, którzy próbują uniknąć odpowiedzialności, licząc na to, że w obcym państwie będą bezkarni. Nieliczne wnioski dotyczą osób, które nie zostały osądzone za swoje działania we własnym kraju, a którym sprawiedliwość zamierzają wymierzyć sądy innego państwa albo międzynarodowy trybunał. Współcześnie, w czasach rosnących napięć geopolitycznych, instytucja ekstradycji (podobnie jak system not INTERPOL-u) coraz częściej bywa wykorzystywana instrumentalnie. Niektóre państwa nadużywają jej, by ścigać przeciwników politycznych czy osoby zbiegłe z powodu represji.

Oddajemy do Państwa rąk pierwszą edycję raportu poświęconego praktyce ekstradycyjnej w Polsce w latach 2022–2024. Przez wiele miesięcy gromadziliśmy i analizowaliśmy statystyki oraz decyzje sądów i prokuratur w sprawach ekstradycyjnych. Chcieliśmy uchwycić obraz funkcjonowania tej instytucji w praktyce.

Chcieliśmy sprawdzić m.in.:

- kto kieruje wnioski ekstradycyjne do Polski,
- kogo one dotyczą,
- jak sądy i Ministerstwo Sprawiedliwości oceniają ich zasadność,
- jakie argumenty odgrywają kluczową rolę przy podejmowaniu decyzji o ekstradycji,
- w jaki sposób sądy odnoszą się do zarzutów o polityczny charakter ścigania,
- jakie znaczenie sądy przypisują ryzyku naruszeń praw człowieka w państwie żądającym oraz na jakiej podstawie dowodowej ustalają te kwestie,

- czy orzecznictwo innych sądów (krajowych i zagranicznych) wpływa na rozstrzygnięcie,
- czy praktyka międzynarodowa znajduje odzwierciedlenie w polskich sprawach.

Zbieranie materiału do raportu było trudne. Dane trzeba było pozyskiwać z prokuratur okręgowych, sądów powszechnych, Sądu Najwyższego, od Rzecznika Praw Obywatelskich oraz z Ministerstwa Sprawiedliwości.

Nie wszystkie nasze wnioski zostały uwzględnione; część odpowiedzi miała charakter wybiórczy. Źródła tego podejścia nie upatrujemy w złej woli, lecz w braku rzetelnego i kompleksowego zbierania, analizowania i publikowania tych danych przez organy administracji publicznej.

Większość orzeczeń sądowych w sprawach ekstradycyjnych nie jest w ogóle publikowana, a otrzymać je można wyłącznie w trybie dostępu do informacji publicznej. Wnioski realizowane są manualnie, co stwarza ryzyko błędów oraz – zwłaszcza w jednostkach mających dużo tego typu spraw – powoduje opory, gdyż przed udostępnieniem danych konieczne jest ich zanonimizowanie. Uważamy, że orzecznictwo sądowe powinno być z zasady w całości publikowane, by można było wyciągać ogólne wnioski.

Mamy nadzieję, że nasz raport rzuci światło na praktykę ekstradycyjną w Polsce. Chcemy, by stał się on narzędziem dla praktyków – sędziów, prokuratorów i adwokatów – ale także źródłem wiedzy dla naszych kolegów i koleżanek za granicą. W sprawach, które prowadzimy, wielokrotnie korzystaliśmy z ich doświadczeń: pytaliśmy, czy sądy innych krajów dokonują ekstradycji do danego państwa, jakie dowody na łamanie praw człowieka są tam uznawane, czy i kiedy wystarczające są zapewnienia dyplomatyczne. Nasz raport ma być odpowiedzią na te same pytania w Polsce.

To pierwsza edycja raportu. Planujemy corocznie kontynuować tę pracę. Liczymy, że nasze wysiłki spotkają się ze wsparciem instytucji publicznych, które zdecydują się w przyszłości systematycznie gromadzić i udostępniać dane o ekstradycji.

Ekstradycja bowiem to narzędzie, które powinno być używane z rozwagą, ze świadomością jego konsekwencji i z odpowiedzialnością za los jednostki – w świecie, który staje się coraz bardziej niestabilny i nieprzewidywalny.

Główne wnioski

Analiza spraw ekstradycyjnych w prokuraturach, sądach okręgowych i apelacyjnych oraz Sądzie Najwyższym, a także rozstrzygnięć wydanych przez Ministra Sprawiedliwości w latach 2022–2024 prowadzi do następujących wniosków:

- 1 Liczba spraw ekstradycyjnych w prokuraturach i przed sądami w Polsce systematycznie rośnie.
- 2 Liczba państw niebędących członkami UE, z którymi Polska prowadzi współpracę w zakresie ekstradycji, corocznie rośnie. W latach 2022–2024 polskie prokuratury i sądy podjęły współpracę ekstradycyjną z 49 państwami.
- 3 Minister Sprawiedliwości w latach 2022–2024 wydał zgodę na wydanie ściganych w niespełna 60% przypadków, zaś w pozostałych odmówił wydania albo zmienił swoją wcześniejszą decyzję o wydaniu osoby ściganej.
- 4 W sprawach ekstradycyjnych dotyczących wniosków władz ukraińskich oraz mołdawskich Minister Sprawiedliwości w ponad 90% przypadków decydował o wydaniu osoby ściganej.
- 5 W latach 2022–2024 Minister Sprawiedliwości odmówił wydania osób ściganych we wszystkich sprawach z Rosji oraz Białorusi.
- 6 Najczęściej stosowanym środkiem zapobiegawczym wobec osób ściganych w postępowaniu ekstradycyjnym wciąż jest tymczasowe aresztowanie.
- 7 Najczęstszą przesłanką prawnej niedopuszczalności ekstradycji jest obawa, że w razie wydania dojdzie do naruszenia praw i wolności osób ściganych, a także do sprzeczności z polskim prawem.
- 8 Według polskich sądów wojna w Ukrainie nie stanowi automatycznej przeszkody dla ekstradycji. Na początku, po wybuchu wojny, sądy zwracały uwagę na działania wojenne w kontekście ekstradycji i zupełnie wyjątkowo stwierdzały jej prawną niedopuszczalność. Dla przyjęcia prawnej dopuszczalności wystarczające były zapewnienia dyplomatyczne, że postępowanie karne zostanie przeprowadzone, a kara będzie wykonana na terytorium bezpiecznym, nieobjętym wojną. Przeszkodą ekstradycyjną nie była także możliwość objęcia ściganych mobilizacją wojskową ani obawy co do rzetelności działania organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości w związku z problemem korupcji.

- 9 Z uwagi na wojnę w Ukrainie sądy dostrzegały przeszkody ekstradycyjne we wszystkich sprawach dotyczących ekstradycji do Rosji. Dodatkowo przyczyną prawnej niedopuszczalności ekstradycji były obawy związane z gwarancjami rzetelnego procesu, warunkami w zakładach karnych w Rosji i możliwością stosowania tortur wobec osób ściganych.
- 10 W ponad 96% spraw dotyczących ekstradycji do Białorusi sądy okręgowe stwierdziły prawną niedopuszczalność ekstradycji. Przyczyną była obawa naruszenia praw i wolności osób ściganych w razie wydania. Obawa ta wynikała ze ścigania osób zaangażowanych w działalność opozycyjną, z poparcia, którego władze Białorusi udzieliły agresji rosyjskiej na Ukrainę, a także z braku gwarancji rzetelnego procesu.
- 11 Wspieranie agresji rosyjskiej bywa przesłanką prawnej niedopuszczalności ekstradycji także w przypadku innych państw, takich jak Serbia.
- 12 W przypadku ekstradycji do Stanów Zjednoczonych sądy dość formalnie podchodzą do badania przesłanek niedopuszczalności ekstradycji, w szczególności z uwagi na obywatelstwo osób ściganych, obawę naruszenia praw i wolności (w tym gwarancji rzetelnego procesu), a także przesłankę popełnienia przestępstwa na polskim terytorium.
- 13 Polskie sądy stosują ostrożne, ale zrównoważone podejście do ekstradycji do krajów Orientu, Maghrebu i Indii, szczególnie uwzględniając kwestie praw człowieka i standardy proceduralne.
- 14 Polska prowadzi ożywioną współpracę ekstradycyjną z krajami kaukaskimi oraz Azji Środkowej. Jednocześnie polskie władze przywiązują dużą wagę do oceny obawy naruszenia praw i wolności ściganych w razie ekstradycji, w związku z realiami polityczno-społecznymi w tych krajach.
- 15 Polskie sądy przy rozpoznawaniu spraw ekstradycyjnych zaczynają brać pod uwagę odmowy ekstradycji zapadłe wcześniej w innych krajach (np. z uwagi na obawę naruszenia praw i wolności osoby ściganej).

Metodologia raportu

Raport powstał na bazie danych dotyczących postępowań ekstradycyjnych w polskich prokuraturach oraz sądach, z wyłączeniem spraw, w których ekstradycja miała zostać przeprowadzona na podstawie Europejskiego Nakazu Aresztowania (ENA). Dane pochodziły z prokuratur okręgowych i sądów okręgowych, wszystkich sądów apelacyjnych, Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, a także od Ministra Sprawiedliwości.

Niestety nie wszystkie pytane przez nas podmioty udzieliły informacji. Odmowy były jednak pojedyncze. W przypadku prokuratur spotkaliśmy się z jedną odmową przekazania statystyk (Prokuratura Okręgowa w Ostrołęce). Podobnie było w sądach okręgowych, gdzie tylko jeden sąd (Sąd Okręgowy w Lublinie), tłumacząc się nadmiarem obowiązków, odmówił w ogóle przekazania danych¹, zaś jeden sąd (Sąd Okręgowy w Warszawie) udostępnił postanowienia ekstradycyjne dotyczące spraw z wybranych pięciu państw (Ukraina, Rosja, Białoruś, Mołdawia, USA).

W pozostałym zakresie zarówno sądy okręgowe, jak i apelacyjne przekazały dane o sprawach w latach 2022–2024, a także postanowienia kończące sprawy, tj. o:

- stwierdzeniu prawnej dopuszczalności ekstradycji,
- stwierdzeniu prawnej niedopuszczalności ekstradycji,
- umorzeniu postępowania.

Dane otrzymaliśmy także z Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, który udzielił odpowiedzi na temat liczby otrzymanych od ściganych wniosków o kasację, a także kasacji wniesionych w sprawach, w których sądy stwierdziły prawną dopuszczalność wydania.

Z kolei Minister Sprawiedliwości przekazał dane o liczbie postanowień o wydaniu oraz o odmowie wydania osób ściganych w latach 2022–2024, a także wskazał kraje, których dotyczyły poszczególne decyzje. Niestety Minister Sprawiedliwości, powołując się na brak w przepisach podstaw do udostępnienia danych, odmówił przekazania postanowień o odmowie wydania osób ściganych, gdyż są one elementem akt sądowych².

¹ Por. nieprawomocną decyzję Prezesa Sądu Okręgowego w Lublinie z 1 sierpnia 2025 r. (nr 11/o/2025). Decyzja ta została uchylona przez Prezesa Sądu Apelacyjnego w Lublinie w wyniku odwołania.

² Por. Pismo Dyrektora Departamentu Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka Ministerstwa Sprawiedliwości z 25 lipca 2025 r. (DWMPC-IV.0820.6.2025).

Danych nie przekazał natomiast Sąd Najwyższy, wskazując, że ich udostępnienie nie byłoby uzasadnione ze względu na interes publiczny³. W związku z tym przeanalizowaliśmy sprawy ze zbioru orzecznictwa Sądu Najwyższego, w których Rzecznik Praw Obywatelskich lub Prokurator Generalny wnieśli kasację.

W efekcie naszych starań pozyskaliśmy łącznie 252 postanowienia sądów okręgowych, 82 postanowienia sądów apelacyjnych oraz cztery postanowienia Sądu Najwyższego dotyczące rozstrzygnięć w sprawach, w których inne państwa zażądały ekstradycji osób ściganych. Ich analiza pozwoliła na pokazanie obrazu statystycznego oraz sformułowanie wniosków dotyczących kluczowych problemów związanych z prowadzeniem spraw ekstradycyjnych w prokuraturach i sądach.

3 Por. prawomocną decyzję Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego z 5 sierpnia 2025 r. (BSA.I.0164.124.2025).

Ekstradycja w liczbach

W postępowania ekstradycyjne w Polsce zaangażowane są prokuratury okręgowe, sądy okręgowe i apelacyjne, Sąd Najwyższy (gdy złożona zostanie kasacja), a także Minister Sprawiedliwości. Procedury w tym zakresie opisaliśmy w raporcie: „[Ekstradycja i noty Interpolu. Przewodnik po procedurach](#)”.

Poniżej prezentujemy informacje z postępowań w prokuraturach oraz przed sądami powszechnymi i Sądem Najwyższym, a także spraw prowadzonych w Ministerstwie Sprawiedliwości. Z danych tych wynika, że liczba spraw ekstradycyjnych w Polsce corocznie systematycznie rośnie. Rośnie też liczba państw spoza UE, z którymi polskie władze podjęły współpracę ekstradycyjną – z 35 państw w latach 2020–2021 do 49 państw w latach 2022–2024.

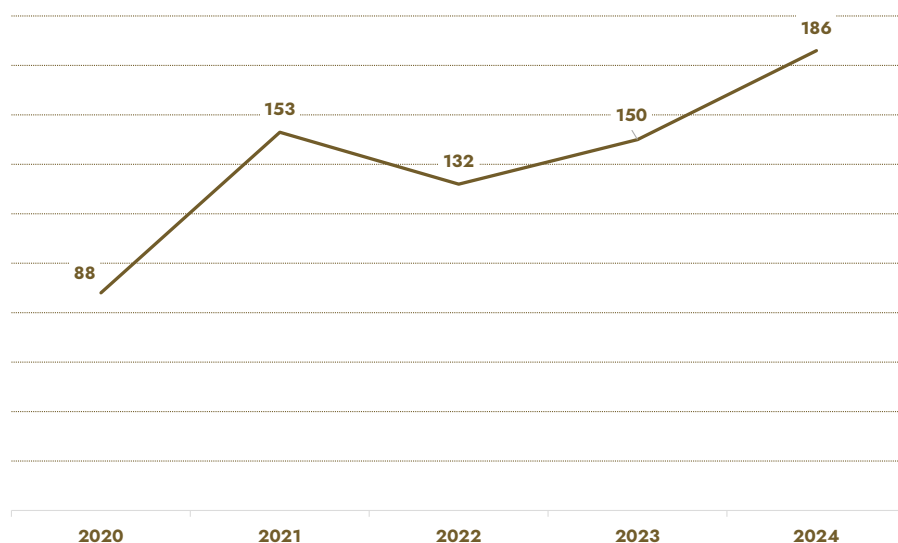
Prokuratury

W latach 2020–2021 liczba postępowań ekstradycyjnych w prokuraturach okręgowych wzrosła niemal dwukrotnie (z 88 do 153). Wnioski pochodziły przede wszystkim z Rosji (48 spraw), Białorusi (33 sprawy), Ukrainy (32 sprawy), Turcji (21 spraw), Mołdawii (20 spraw), Stanów Zjednoczonych (13 spraw), Uzbekistanu (10 spraw), Tadżykistanu (6 spraw), Azerbejdżanu (6 spraw), Kirgistanu oraz Kazachstanu (po 5 spraw)⁴.

Wzrost liczby spraw (po spadku względem roku 2021) widać też w latach 2022–2024 – ze 132 do 186 spraw ekstradycyjnych.

4 Pozostałe państwa to: Armenia (3), Brazylia (1), Bośnia i Hercegowina (2), Szwajcaria (2), Katar (3), Korea Południowa (3), Peru (1), Pakistan (2), Irak (3), Gruzja (1), Arabia Saudyjska (1), Iran (1), Macedonia (1), Meksyk (1), Maroko (1), Australia (1), Jordania (1), Liban (2), Argentyna (1), Serbia (1), Egipt (1), Turkmenistan (3), ZEA (1), Wielka Brytania (2).

Wykres 1 Sprawy ekstradycyjne w prokuraturach okręgowych w latach 2020–2024

Sprawy w prokuraturach w tym okresie dotyczyły żądań ekstradycji z łącznie 48 krajów. Najwięcej wniosków tradycyjnie pochodziło z krajów byłego ZSRR (m.in. Rosji, Białorusi, Ukrainy, Uzbekistanu, Tadżykistanu, Azerbejdżanu, Gruzji, Kazachstanu, Kirgistanu), Iranu, Szwajcarii, ZEA oraz krajów systemu common law – USA oraz Zjednoczonego Królestwa⁵.

5 Pozostałe wnioski pochodziły z Albanii (2), Arabii Saudyjskiej (3), Argentyny (3), Armenii (2), Bahrajnu (1), Brazylii (2), Chile (1), Chin (1), Dominikany (2), Egiptu (2), Hondurasu (1), Hongkongu (1), Indii (2), Iraku (1), Izraela (1), Jordanii (2), Kanady (1), Korei Południowej (2), Kuwejt (1), Libanu (2), Libii (2), Maroka (4), Meksyku (2), Norwegii (1), Peru (1), Serbii (1), Tajlandii (2), Tajwanu (1), Turkmenistanu (1), Wietnamu (1).

Tabela 1. Sprawy ekstradycyjne w prokuraturach w latach 2022–2024 i państwa wnioskujące o wydanie

Państwo	2022	2023	2024
Ukraina	21	46	53
Białoruś	5	14	27
Rosja	11	3	28
Mołdawia	13	16	12
Turcja	13	9	10
Uzbekistan	9	9	5
USA	8	5	5
Gruzja	1	5	11
Zjednoczone Królestwo	2	7	7
Azerbejdżan	3	4	6
Tadżykistan	10	1	2
Iran	2	2	3
Kazachstan	1	3	3
Kirgistan	3	0	4
Szwajcaria	2	3	1
ZEA	4	0	1
pozostałe	24	23	8

Warto zauważyć, że wybuch wojny w Ukrainie tylko chwilowo (w latach 2022–2023) ograniczył liczbę wniosków ekstradycyjnych kierowanych przez Rosję oraz Białoruś. W 2024 r. liczba wniosków kierowanych przez te kraje do polskich władz powróciła do poziomu sprzed wojny. Należy przewidywać, że w najbliższych latach ten trend się utrzyma. Można też przewidywać, że nasili się współpraca ekstradycyjna z Gruzją, która obecnie odbywa się na podstawie europejskiej konwencji o ekstradycji. Trend wzrostowy widać już było w 2024 r.

Podział spraw między prokuraturami był nierównomierny. W jednych prokuraturach prowadzono kilkadziesiąt postępowań ekstradycyjnych, a w innych nie było ich wcale.

Tabela 2. Sprawy ekstradycyjne w wybranych prokuraturach w latach 2022–2024

Prokuratura	2022	2023	2024
Warszawa	31	48	54
Przemyśl	39	11	5
Warszawa Praga	6	15	18
Wrocław	6	12	17
Kraków	6	9	10
Poznań	2	6	12
Gdańsk	3	2	8
Gliwice	1	7	3
Zamość	1	3	7
Chełm	1	3	6
Białystok	2	2	5
Szczecin	3	1	4
Lublin	1	5	1
Olsztyn	3	1	2
Toruń	0	2	4
Zielona Góra	1	2	3
Płock	0	2	4
Suwałki	0	0	5
Siedlce	0	1	4
Łódź	2	0	3
pozostałe	24	18	11

Najwięcej spraw ekstradycyjnych prowadziły prokuratury warszawskie (ok. 37%), a także prokuratury w okręgach przy granicy Polski z Ukrainą, Białorusią oraz Rosją.

Sądy powszechne

Prokuratura, do której trafią dokumenty dotyczące żądania wydania ściganego, kieruje do sądu wnioski o wydanie przez sąd opinii o dopuszczalności ekstradycji. Prokuratura może oczekiwać wydania postanowienia zarówno o prawnej dopuszczalności, jak i niedopuszczalności wydania. W latach 2022–2024 prokuratury często zwracały się o stwierdzenie prawnej niedopuszczalności ekstradycji⁶. Dotyczyło to w szczególności wniosków ekstradycyjnych z Rosji oraz Białorusi.

W sądach okręgowych w latach 2022–2024 prowadzono co najmniej 288 postępowań ekstradycyjnych. W sprawach tych wydano co najmniej 139 postanowień o prawnej dopuszczalności wydania, 87 postanowień o prawnej niedopuszczalności wydania, sześć postanowień, w których stwierdzono częściową niedopuszczalność, a w co najmniej 20 sprawach sądy umorzyły postępowanie ekstradycyjne.

Tabela 3. Sprawy ekstradycyjne w wybranych sądach okręgowych w latach 2022–2024

Sąd okręgowy	Liczba spraw
Warszawa	78
Przemyśl	51
Warszawa Praga	29
Kraków	20
Wrocław	17
Łódź	13
Zamość	12
pozostałe ⁷	68

Sprawy te dotyczyły wniosków z 37 państw. Najwięcej spraw dotyczyło wniosków skierowanych przez władze Ukrainy, Białorusi, Rosji, Mołdawii, Uzbekistanu, Turcji, USA oraz Azerbejdżanu.

6 Dla przykładu Prokuratura Okręgowa w Gliwicach w odpowiedzi do nas wskazała, że występowała z takimi wnioskami w sprawach rosyjskich.

7 Sprawy te były prowadzone w sądach okręgowych w: Białymstoku, Bydgoszczy, Gdańsku, Gliwicach, Kaliszu, Katowicach, Krośnie, Legnicy, Lublinie, Łomży, Olsztynie, Opolu, Ostrołęce, Piotrkowie Trybunalskim, Płocku, Poznaniu, Rzeszowie, Radomiu, Sieradzu, Suwałkach, Świdnicy, Tarnowie, Włocławku i Zielonej Górze.

Tabela 4. Sprawy ekstradycyjne w sądach okręgowych według państw w latach 2022–2024

Państwo	Liczba spraw
Ukraina	76
Białoruś	32
Mołdawia	27
Rosja	26
Uzbekistan	19
Turcja	17
Azerbejdżan	11
USA	10
Tadżykistan	8
Kirgistan	8
pozostałe ⁸	54

Na skutek zażalenia do sądów apelacyjnych w latach 2022–2024 trafiły 82 sprawy ekstradycyjne dotyczące wydania do 13 państw, z czego połowa spraw dotyczyła Ukrainy.

8 Pozostałe państwa to: Albania (1), Arabia Saudyjska (2), Argentyna (2), Armenia (2), Australia (2), Brazylia (1), Egipt (3), Gruzja (5), Honduras (1), Hongkong (1), Indie (1), Jordania (3), Kazachstan (5), Korea Południowa (2), Kuwejt (1), Liban (1), Macedonia Północna (1), Maroko (4), Meksyk (1), Peru (1), Serbia (1), Szwajcaria (5), Tajwan (1), Turkmenistan (1), Wielka Brytania (1), Wietnam (2), ZEA (2).

Tabela 5. Sprawy ekstradycyjne w sądach apelacyjnych w latach 2022–2024 z podziałem na sądy

Sąd apelacyjny	Liczba spraw
Warszawa	27
Rzeszów	18
Wrocław	10
Poznań	9
Katowice	9
Szczecin	3
Białystok	3
Kraków	2
Lublin	1

Sądy apelacyjne w 52 sprawach utrzymały w mocy postanowienia sądu I instancji o prawnej dopuszczalności, zaś w 10 sprawach utrzymały w mocy postanowienia o prawnej niedopuszczalności. W 17 sprawach uchylono postanowienie i przekazano sprawy do ponownego rozpoznania. W dwóch sprawach sądy apelacyjne zmieniły postanowienie i stwierdziły prawną niedopuszczalność ekstradycji, a w jednej sprawie sąd zmienił postanowienie i stwierdził prawną dopuszczalność.

Warto zwrócić uwagę na jedną sprawę, w której sąd apelacyjny stwierdził odmowę ekstradycji do Ukrainy. Wynikała ona ze sprzeczności z polskim prawem i zagrożenia dla sytuacji rodzinnej w związku z działaniami wojennymi w Ukrainie⁹. W drugiej wartej odnotowania sprawie sąd apelacyjny zmienił postanowienie i stwierdził prawną dopuszczalność wydania do Ukrainy, choć osoba ścigana miała status uchodźcy¹⁰.

9 Postanowienie SA w Szczecinie z 2 października 2024 r. (II AKz 268/24).

10 Postanowienie SA we Wrocławiu z 17 stycznia 2024 r. (II AKz 958/23).

Sąd Najwyższy

Jeśli sąd apelacyjny wyda postanowienie o prawnej dopuszczalności wydania lub utrzyma postanowienie sądu okręgowego o prawnej niedopuszczalności wydania, kasację w takiej sprawie mogą wnieść Prokurator Generalny lub Rzecznik Praw Obywatelskich. RPO w latach 2022–2024 otrzymał osiem wniosków o kasację i wniósł jedną taką skargę. W przypadku Prokuratora Generalnego wiadomo o dwóch kasacjach.

Kasacje Prokuratora Generalnego zostały złożone na niekorzyść osób ściganych. W jednej sprawie Sąd Najwyższy uchylił postanowienie o prawnej niedopuszczalności ekstradycji do Republiki Wietnamu¹¹, a w drugiej sprawie Sąd Najwyższy utrzymał w mocy postanowienie o prawnej niedopuszczalności wydania do Republiki Tadżykistanu z uwagi m.in. na obawę prześladowań religijnych¹². Z kolei wskutek kasacji wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich Sąd Najwyższy uchylił postanowienie o prawnej dopuszczalności ekstradycji¹³.

Sąd Najwyższy rozpoznaje też wnioski o wznowienie postępowań zakończonych postanowieniami o prawnej dopuszczalności wydania. W latach 2022–2024 co najmniej jeden taki wniosek został rozpoznany przez Sąd Najwyższy i doprowadził do wznowienia postępowania z uwagi na niewłaściwą obsadę składu sędziowskiego orzekającego w sprawie ekstradycyjnej¹⁴.

Warto odnotować, że w postępowaniach ekstradycyjnych zasadą jest stosowanie wobec ściganych środków zapobiegawczych także na etapie oczekiwania na decyzję Ministra Sprawiedliwości. Najczęstszym środkiem zapobiegawczym jest niezmiennie tymczasowe aresztowanie, które było stosowane w co najmniej 145 sprawach, zaś w 15 sprawach stosowane były środki o charakterze wolnościowym (poręczenie majątkowe, dozór policji).

11 Postanowienie SN z 25 lipca 2024 r. (II K 210/24).

12 Postanowienie SN z 20 listopada 2024 r. (II KK 561/23).

13 Postanowienie SN z 30 maja 2023 r. (III KK 265/21).

14 Postanowienie SN z 16 kwietnia 2024 r. (II KO 26/24).

Ministerstwo Sprawiedliwości

Wszystkie postanowienia o prawnej dopuszczalności lub niedopuszczalności ekstradycji trafiają do Ministra Sprawiedliwości, który podejmuje ostateczną decyzję w tym przedmiocie.

Jeśli sądy stwierdzą istnienie przeszkód ekstradycyjnych, Minister Sprawiedliwości nie może wydać osoby ściganej. Może natomiast nie przychylić się do postanowienia o stwierdzeniu prawnej dopuszczalności i odmówić wydania ściganego. Minister Sprawiedliwości może też podjąć decyzję o wydaniu ściganego, a następnie zmienić ją i odmówić ekstradycji¹⁵.

W latach 2022–2024 Minister Sprawiedliwości rozpoznawał co najmniej 305 spraw ekstradycyjnych. W tym okresie wydał łącznie 174 postanowienia o wydaniu osób ściganych oraz 131 postanowień o odmowie wydania osób ściganych.

15 Przykładem takiej sprawy jest przypadek opisany przez naszą kancelarię, gdzie Minister Sprawiedliwości w 2022 r. w związku z agresją Rosji na Ukrainę zmienił pierwotną decyzję o wydaniu ściganego obywatela ukraińskiego do Rosji. Więcej w artykule [„Extraditions should finally be taken seriously”](#).

Tabela 6. Postanowienia Ministra Sprawiedliwości o zgodzie na ekstradycję lub odmowie ekstradycji z podziałem na państwa w latach 2022–2024

Państwo	2022		2023		2024	
	zgoda	odmowa	zgoda	odmowa	zgoda	odmowa
Albania	1					
Argentyna	1					
Arabia Saudyjska				1		1
Armenia	1	1			1	
Australia	1					
Azerbejdżan	4	2	2	2	1	
Białoruś		12		4		20
Bośnia i Hercegowina						1
Egipt	1	1	1			
Gruzja	1		3			
Indie						1
Kazachstan		1	1		2	
Kirgistan	2	1	1	2	1	1
Korea Płd.	1		1	1		
Maroko	1	1	1		1 ¹⁶	
Meksyk			1			
Mołdawia	5	2	15 ¹⁷		11	1
Rosja		27		2		14
Serbia		1				
Szwajcaria	1				1	
Tadżykistan						2
Tajwan			1			
Turcja	5	2	3	3	1	4
Turkmenistan	1	1				
Ukraina	14	1	29	1	45 ¹⁸	6
USA	1	1	1	3	5	
Uzbekistan	2	3		3	2	1
ŁĄCZNIE	43	57	60	22	71	52

16 Była to zgoda na rozszerzenie zakresu przekazania.

17 Ostatecznie wydanych zostało 14 osób.

18 Łącznie wydano 44 osoby.

Decyzje podjęte w tym okresie dotyczyły wniosków z 27 państw. Co ciekawe, Minister Sprawiedliwości w niespełna 60% spraw zgodził się na ekstradycję. W pozostałych sprawach odmówił wydania albo zmienił swoją wcześniejszą decyzję o wydaniu.

Zwraca też uwagę, że ponad 90% wniosków (88 spraw) skierowanych przez władze ukraińskie zakończyło się wydaniem przez Ministra Sprawiedliwości decyzji o wydaniu. Podobnie też przedstawiała się sytuacja w przypadku wniosków kierowanych przez władze mołdawskie.

Jednocześnie Minister Sprawiedliwości odmówił wydania osób ściganych we wszystkich sprawach kierowanych przez władze: Rosji (43 sprawy) i Białorusi (36 spraw), a także Arabii Saudyjskiej (2 sprawy), Tadżykistanu (2 sprawy), Bośni i Hercegowiny (1 sprawa), Serbii (1 sprawa) i Indii (1 sprawa).

Szczegółowe omówienie spraw dotyczących wydania do poszczególnych państw

Poniżej omawiamy sprawy, w których polskie sądy orzekły o prawnej dopuszczalności lub niedopuszczalności ekstradycji. Zwraca uwagę dość duża liczba spraw, w których sądy stwierdzają prawną niedopuszczalność ekstradycji, a także znaczna liczba decyzji Ministra Sprawiedliwości o odmowie wydania. Odmowa ekstradycji najczęściej uzasadniona jest obawą, że w razie wydania dojdzie do naruszenia praw i wolności osób ściganych, a także do sprzeczności z polskim prawem.

Z uwagi na intensywność relacji dwustronnych skupiamy się na przedstawieniu efektów współpracy polskich władz z Ukrainą, Rosją, Białorusią, Mołdawią, Stanami Zjednoczonymi, republikami kaukaskimi i krajami Azji Środkowej, a także krajami Orientu, Maghrebu i Indiami.

Ukraina

Ukraina po wybuchu wojny w 2022 r. wysyła do polskich władz najwięcej wniosków o ekstradycję. Współpraca ta odbywa się na podstawie umowy z 1993 r.¹⁹, a także europejskiej konwencji o ekstradycji.

W latach 2022–2024 prokuratury prowadziły od 21 do nawet 53 takich spraw rocznie. Pokazuje to, że mimo wojny władze ukraińskie coraz aktywniej szukają osób ściganych, które opuściły terytorium ukraińskie.

Tabela 7. Decyzje sądów okręgowych w sprawie ekstradycji do Ukrainy

Decyzja sądu okręgowego w sprawie ekstradycji	Liczba
dopuszczalność	68
częściowa dopuszczalność	4
niedopuszczalność	2
umorzenie	2
ŁĄCZNIE	76

¹⁹ Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Ukrainą o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych i karnych, sporządzona w Kijowie 23 maja 1993 r.

W sądach apelacyjnych zapadło 41 postanowień w sprawach, w których zostało wniesione zażalenie na postanowienie sądu I instancji.

Tabela 8. Decyzje sądów apelacyjnych w sprawie ekstradycji do Ukrainy

Decyzja sądu apelacyjnego w sprawie ekstradycji	Liczba
utrzymanie w mocy dopuszczalności	32
uchylenie dopuszczalności i przekazanie sprawy do sądu I instancji	4
uchylenie dopuszczalności i umorzenie postępowania	1
uchylenie niedopuszczalności i przekazanie sprawy do sądu I instancji	1
zmiana i stwierdzenie dopuszczalności	1
zmiana i stwierdzenie niedopuszczalności	1
utrzymanie niedopuszczalności	1
ŁĄCZNIE	41

Ostatecznie w latach 2022–2024 Minister Sprawiedliwości zdecydował o przekazaniu władzom ukraińskim 87 osób.

Kluczowym wyzwaniem polskich sądów rozpoznających wnioski władz ukraińskich stała się rosyjska agresja zbrojna na Ukrainę i jej wpływ na możliwość prowadzenia współpracy ekstradycyjnej. Osoby ścigane często argumentowały, że prowadzone w Ukrainie działania wojenne są przeszkodą dla ich wydania, gdyż:

- spowodują naruszenie ich praw i wolności w razie wydania,
- uniemożliwią przeprowadzenie rzetelnego procesu,
- uniemożliwią wykonanie orzeczonych kar,
- ukraiński wymiar sprawiedliwości z uwagi na wojnę nie działa w należyty sposób.

Mimo tych argumentów za utrwalony wśród sądów należy uznać pogląd, że wojna w Ukrainie nie może być sama w sobie przyczyną niedopuszczalności ekstradycji²⁰. Ponadto sądy przyjmowały, że władze ukraińskie podjęły działania umożliwiające kontynuację współpracy ekstradycyjnej. Było to możliwe dzięki temu, że niebawem po wybuchu wojny strony polska i ukraińska odbyły spotkania robocze, na których potwierdzona została wola współpracy. Ich

²⁰ Postanowienie SO w Zielonej Górze z 28 kwietnia 2023 r. (II Kop 35/23), postanowienie SA w Warszawie z 24 kwietnia 2025 r. (II AKz 316/25).

następstwem było m.in. przekazywanie informacji nt. statusu poszczególnych terytoriów i możliwości działania na nich wymiaru sprawiedliwości. Polskie sądy doceniły te starania i doprowadziły do kontynuacji współpracy.

(...) wskazać należy na ustalenia poczynione w wyniku konsultacji ekspertów z ministerstw sprawiedliwości Polski i Ukrainy, które odbyły się 13 kwietnia 2022 r. w formie wideokonferencji. Jak wynika z pisma nadesłanego przez Dyrektora Departamentu Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka polskiego ministerstwa (pismo z 14 kwietnia 2022 r. DWMPC-II.8000.6.2022), strona ukraińska będzie kontynuowała dotychczasową współpracę, tak w zakresie realizacji wniosków o pomoc prawną jak i procedur ekstradycyjnych. Strona ukraińska przekazała, że w zależności od decyzji sądu, „mimo wyjątkowej sytuacji ma możliwość przejęcia swoich obywateli na tych terenach, które nie są objęte wojną”. Jak wskazał Główny Specjalista Wydziału Ekstradycji Departamentu Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka, w przesłanej 19 lipca 2022 r. wiadomości, na obecną chwilę, w sprawach o wydanie do Ukrainy obywateli tego państwa, ukształtowała się praktyka, aby przed wydaniem ściganego zwrócić się do Prokuratury Generalnej lub Ministerstwa Sprawiedliwości Ukrainy, w zależności od złożonego wniosku, o uzyskanie zapewnienia, gdzie osoba przekazana będzie osadzona, lub gdzie będzie toczyło się postępowanie przygotowawcze. Władze Ukrainy wskazują wówczas obwody, które są mniej narażone na działania wojenne, co umożliwia bezpieczne przekazanie. Tym samym przyjąć należy, że ostateczna decyzja Ministra Sprawiedliwości, będzie miała na względzie bezpieczeństwo Y. H., a tym samym, jego wydanie nie będzie stanowiło dla niego zagrożenia. Ukraina jako państwo jest w stanie wojny wywołanej rosyjską agresją, ale mimo tej niezwykle trudnej sytuacji zachowuje wydolność organizacyjną i instytucjonalną, na co wskazuje chociażby fakt uzyskania statusu państwa kandydującego do Unii Europejskiej.

postanowienie SA w Warszawie z 25 lipca 2022 r. (II AKz 473/22)

(...) notą werbalną Stałego przedstawicielstwa Ukrainy przy Radzie Europy z dnia 18 kwietnia 2022 r., która została zarejestrowana w Generalnym Sekretariacie Rady Europy w dniu 19 kwietnia 2022 r, poinformowano o niemożności zagwarantowania wykonania przez stronę ukraińską, w pełnym zakresie, zobowiązań z tytułu międzynarodowych umów Ukrainy w okresie zbrojnej agresji Federacji Rosyjskiej i wprowadzenia stanu wojennego na terytorium Ukrainy, przy czym należy przez to rozumieć niemożność wykonania tychże zobowiązań na terytoriach tymczasowo okupowanych przez Rosję. Na pozostałych terytoriach Ukrainy umowy międzynarodowe są wykonywane w pełnym zakresie. Tym samym nie ma podstaw do oceny, że wydanie R. M. do kraju pochodzenia stanowi ryzyko dla jego wolności i praw, czy bezpieczeństwa. Ukraina jako państwo jest w stanie wojny wywołanej rosyjską agresją, ale mimo tej niezwykle trudnej sytuacji zachowuje wydolność organizacyjną i instytucjonalną, na co wskazuje chociażby fakt uzyskania statusu państwa kandydującego do Unii Europejskiej. Okoliczność ta przekonuje nadto, że Ukraina jest państwem demokratycznym, szanującym prawa człowieka i obywatela.

postanowienie SA w Warszawie z 2 października 2023 r. (II AKz 1146/23)

(...) miasto Pokrov nie znajduje się pod okupacją Rosji ani też siły rosyjskie nie zbliżyły się do wskazanej miejscowości, nie jest także wymienione w „Liście terytoriów, gdzie prowadzona są (były) działania wojenne lub które są (były) okupowane czasowo przez Rosję”. Wspomniana lista jest zatwierdzona przez Ministerstwo Reintegracji Czasowo Okupowanych Terytoriów Ukrainy w grudniu 2022 roku i jest stale aktualizowana. Sądownictwo w mieście Pokrov działa standardowo. Osoby skazane i tymczasowo aresztowane nie są przetrzymywane w jednostkach znajdujących się blisko terenów, gdzie mają miejsce działania wojenne, będące wynikiem zbrojnej agresji Federacji Rosyjskiej. Strona ukraińska podjęła szczególne rozwiązania prawne – ustawa z 21 listopada 2023 roku i decyzja Ministra Sprawiedliwości nr 152/5 z dnia 16 stycznia 2024 roku – dotyczące sytuacji osadzonych i przygotowała krótką listę instytucji penitencjarnych zlokalizowanych głównie w zachodniej części Ukrainy, gdzie osoby pozbawione wolności mogą przebywać.

postanowienie SO w Krakowie z 30 lipca 2024 r. (III Kop 124/24)

Kluczowym argumentem dla sądów było także to, że w toku postępowań ekstradycyjnych strona ukraińska przysyłała terminowo informacje i dokumenty, aktywnie współpracując.

Biorąc pod uwagę treść powyższej informacji, aktualną sytuację na terenie Zaporozża, z doniesień medialnych wynika, że aktualnie nie toczą się tam działania wojenne, wolę kontynuacji współpracy ze stroną ukraińską i ich zapewnienia dotyczące podejmowania środków przeciwdziałających potencjalnym naruszeniom praw podstawowych, (...) ekstradycja na terytorium Ukrainy jest dopuszczalna i nie stanowi naruszenia polskich zobowiązań wynikających z EKPCZ. W tej sytuacji jedynie na marginesie Sąd Okręgowy po raz kolejny zauważa, że potwierdzeniem sprawnego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości w Ukrainie jest chociażby okoliczność, że odpowiedzi na kierowane do nich pisma są udzielane bardzo szybko.

postanowienie SO w Krakowie z 12 maja 2023 r. (III Kop 6/23)

Ważnym czynnikiem było też to, że ukraińskie władze w postępowaniach ekstradycyjnych wielokrotnie składały zapewnienia dyplomatyczne. Dotyczyły one w szczególności prowadzenia postępowań karnych na terenach oddalonych od obszarów aktywnych działań wojennych, a także zamiaru umieszczania osób ściganych w placówkach penitencjarnych w zachodniej części Ukrainy lub innych, nieobjętych wojną.

Strona ukraińska udzieliła odpowiedzi w dniu 9 listopada 2022 roku (data wpływu do Sądu Okręgowego w Krakowie), że w przypadku ekstradycji do Ukrainy i wyboru środka zapobiegawczego w postaci aresztu wskazana osoba zostanie umieszczona w areszcie śledczym położonym pod względem terytorialnym najbliżej miejsca prowadzenia postępowania karnego, prawdopodobnie w zaporoskim areszcie śledczym. Jednocześnie strona ukraińska zapewniła, że obecnie na terenie Zaporozża obwodu zaporoskiego nie toczą się żadne działania wojenne. Właściwe organy podejmują wszelkie możliwe środki w celu utrzymania normalnego funkcjonowania instytucji wykonujących kary oraz zapewnienia bezpieczeństwa personelu instytucji, skazanych i osób zatrzymanych w warunkach stanu wojennego. Z doniesień medialnych wynika, że na terenie Zaporozża działania wojenne toczyły się w przeszłości, natomiast obecnie nie jest to terytorium objęte kontrolą przez wojska rosyjskie. Z przedmiotowego pisma strony ukraińskiej wynika, że warunki we wskazanym areszcie śledczym w Zaporozżu są zbliżone do warunków obowiązujących w polskich placówkach penitencjarnych.

postanowienie SO w Krakowie z 10 listopada 2022 r. (III Kop 175/22)

Należy wskazać, że choć obecnie na terytorium Republiki Ukrainy toczy się wojna, to jednak, oprócz incydentalnych ataków rakietowych, czy też przy użyciu dronów, nie obejmuje ona w chwili obecnej terytorium zachodniej Ukrainy, w tym miasta L., gdzie toczyć się będzie wobec ściganego postępowanie karne w przypadku jego wydania.

postanowienie SO w Przemyślu z 5 października 2023 r. (II Kop 25/23)

Co istotne Prokurator Generalny Ukrainy zagwarantował także, iż w razie ekstradycji O.K. do Ukrainy, postępowanie przygotowawcze będzie prowadzone na terytorium znacznie oddalonym od obszaru aktywnych działań wojennych (...). Tym samym, jeżeli wobec ściganego zostanie zastosowany środek izolacyjny, zostanie on umieszczony w zakładzie karnym znajdującym się w zachodniej części Ukrainy, wyposażonym dodatkowo w odpowiedni schron.

postanowienie SO w Suwałkach z 16 lipca 2024 r. (II Kop 27/24)

Warto przy tym zauważyć, że czasem sądy podzielały te zapewnienia, ale stwierdzały dopuszczalność ekstradycji, sygnalizując jednocześnie, że okoliczność prowadzenia działań wojennych w Ukrainie powinna zostać ponownie oceniona przez Ministra Sprawiedliwości.

Należy dodać, że w chwili obecnej Ukraina została zbrojnie napadnięta przez Federację Rosyjską i prowadzona jest agresywna – barbarzyńska wojna przeciwko państwu i narodowi ukraińskiemu. Okoliczność ta nie ma jednak charakteru przeszkody prawnej wykluczającej możliwość ekstradowania ściganego. Ocena aktualnej, skrajnie trudnej i zmiennej sytuacji politycznej (militarnej) na Ukrainie należy ultimatywnie do Ministra Sprawiedliwości Rzeczypospolitej Polskiej.

postanowienie SO w Warszawie z 1 lipca 2022 r. (VIII Kop 96/22)

Ważnym elementem zapewnień dyplomatycznych były także informacje o tym, że Europejski Trybunał Praw Człowieka w sprawach dotyczących trudnych warunków osadzenia w zakładach karnych w związku z wojną nie stosował środków tymczasowych.

Z informacji przesłanej przez stronę ukraińską wynika, że ETPC w sprawach skierowanych przez jednostki przeciwko Ukrainie nie stosował środków tymczasowych, pomimo że wnioskodawcy skarżyli się na naruszenie praw wynikających z art. 2 i 3 EKPCZ w związku z ich przetrzymywaniem w niebezpiecznych warunkach z powodu rosyjskiej agresji zbrojnej. Wspomniane decyzje zostały podjęte przez ETPC przy uwzględnieniu informacji przekazanych przez stronę ukraińską odnośnie do środków podejmowanych w celu zapewnienia wykonania praw więźniów w zakładach karnych w warunkach rosyjskiej agresji zbrojnej. Strona ukraińska przedstawiła ETPC szczegółowe informacje dotyczące postępowania z więźniami w przypadku ataków rakietowych m.in. dotyczące schronów wyposażonych w środki odpoczynku, ogrzewania, pojemniki do wody pitnej, zapasy jedzenia i produktów higienicznych.

postanowienie SO w Krakowie z 30 lipca 2024 r. (III Kop 114/24)

W latach 2022–2024 odnotowano jedynie trzy sprawy, w których stwierdzona została niedopuszczalność ekstradycji ze względu na prowadzone działania wojenne. Sądy wskazały wówczas, że w związku z wojną nie jest możliwe zagwarantowanie rzetelnego procesu. Niemniej orzecznictwo to pochodzi z okresu zaraz po wybuchu wojny i stanowi raczej wyjątek.

Mając na uwadze aktualną sytuację międzynarodową i toczącą się wojnę na terytorium Ukrainy, należy stwierdzić, że zachodzą duże wątpliwości czy postępowanie karne na terytorium państwa żądającego wydania przeprowadzone będzie z zachowaniem wszelkich standardów wymaganych przepisami prawa. Aktualna sytuacja w tym państwie wzbudza uzasadnioną obawę Sądu co do rzetelności ewentualnego procesu w państwie pozostającym w stanie wojny, w rozumieniu art. 6 cytowanej Konwencji. Mając na względzie fakt, że ścigany nie przyznaje się do zarzucanego mu czynu, a w obecnym czasie Państwo Ukraińskie ma inne priorytety niż prowadzenie rzetelnych procesów karnych, zdaniem tegoż Sądu, zachodzi wysokie prawdopodobieństwo, że okoliczności zarzucanego ściganemu czynu mogą zostać niedostatecznie wnikliwie zbadane, a orzeczenie w tej sprawie może zostać wydane pochopnie.

postanowienie SO w Zielonej Górze z 8 września 2022 r. (II Kop 79/22)

(...) nie można pominąć faktu, że obecnie sytuacja na Ukrainie, w aspekcie militarnym, jest wyjątkowa, albowiem działania wojenne obejmują całe terytorium tego kraju, co stwarza realne zagrożenie dla życia i zdrowia ściganego, w przypadku jego wydania Ukrainie, i tym samym narażałoby na nieodwracalne szkody, jego rodzinę. O ile zapewnienia strony ukraińskiej dotyczące postąpienia ze ściganym po jego wydaniu, uzasadniały stwierdzenie braku podstaw niedopuszczalności jego wydania (...), to nie niwelują ryzyka wystąpienia zagrożenia dla jego życia i zdrowia. Nie dają gwarancji bezpieczeństwa ściganego na terytorium Ukrainy, a tym samym gwarancji ochrony życia rodzinnego O. K., co z kolei prowadziłoby do naruszenia przepisów prawa obowiązujących w Polsce, i dlatego wydanie ściganego jest niedopuszczalne albowiem byłoby ono sprzeczne z polskim prawem. Nie oznacza to bezkarności O. K. wobec treści przepisów umowy między Rzeczpospolitą Polską, a Ukrainą o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych i karnych zawartej w Kijowie, w dniu 24 maja 1993 r. albowiem przewidują one przejęcie ścigania karnego między umawiającymi się Państwami.

postanowienie SA w Szczecinie z 2 października 2024 r. (II AKz 268/24)

Z kolei odnosząc się do zapewnień, które złożyła strona ukraińska, trudno przyjąć, iż są one w pełni możliwe do wykonania, w szczególności uwzględniając obecną sytuację w tym kraju. Jakby nie patrzeć prowadzi on konwencjonalną wojnę na kilku kierunkach, w związku z czym trudno jest uwierzyć, że państwo u. funkcjonuje w sposób normalny, a tym samym i jej instytucje, w tym organy ścigania czy też organy wymiaru sprawiedliwości. Zdecydowanie bardziej uprawnione jest twierdzenie, iż samo państwo tak jak i jego instytucje funkcjonują w stanie wyższej konieczności w sposób niestandardowy, bowiem trudno wyobrazić sobie inną bardziej nadzwyczajną sytuację, w której może dojść do naruszenia wolności i praw osoby wydanej, niż wojna. Idąc dalej należy podzielić stanowisko Sądu I instancji, iż zgodnie z art. 6 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z dnia 4 listopada 1950 roku, każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą przy rozstrzyganiu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym albo o zasadności każdego oskarżenia w wytoczonej przeciwko niemu sprawie karnej. Mając na uwadze aktualną sytuację międzynarodową U. i toczącą się wojnę na jej terytorium, należy wyrazić wątpliwość czy prawo to jest obecnie zagwarantowane na terytorium tego kraju.

postanowienie SA w Poznaniu z 24 października 2022 r. (II AKz 561/22)

Osoby ścigane podnosiły czasem kwestię zagrożenia naruszeniem praw i wolności z uwagi na przymusową mobilizację i możliwość wcielenia do wojska. Także w takich sprawach sądy przyjmowały, że nie stanowi to przeszkody ekstradycyjnej.

Sąd z urzędu rozważył w sprawie i to, że ścigany po ewentualnym zwolnieniu z aresztu w Ukrainie będzie zagrożony wcieleniem do wojska i skierowaniem na front. Obecna sytuacja Ukrainy uzasadnia jednak ograniczenie praw podstawowych obywateli tego państwa choćby poprzez przymusowe wcielenie do wojska. W ocenie Sądu tak motywowane naruszenie praw człowieka nie może być kwalifikowane jako okoliczność z art. 604 par. 1 pkt 7 k.p.k. Sąd nie uznaje także zajęcia miejscowości, w której, w Ukrainie mieszkał ścigany przez okupacyjne wojska rosyjskie za mające dla sprawy znaczenie. Ukraina – mimo wojny i częściowej okupacji – jest działającym organizmem państwowym, czego przykładem jest i niniejsze postępowanie.

postanowienie SO w Sieradzu z 31 października 2023 r. (II Kop 7/23)

Z kolei w przypadku mobilizacji należy stwierdzić, że sytuacja ta dotyczy wszystkich obywateli Ukrainy, w związku z czym nie może być mowy o naruszeniu wolności i praw osobistych ściganego, skoro nie jest to sytuacja wyjątkowa tylko względem ściganego. Niemniej zdaniem Sądu Apelacyjnego wystarczające jest zapewnienie strony ukraińskiej, że wnosi o ekstradycję w celu wykonania wyroku.

postanowienie SA w Katowicach z 12 grudnia 2023 r. (II AKz 1424/23)

Zgromadzony materiał dowodowy nie wskazuje na to, aby wolności i prawa osoby wydanej miały zostać in concreto naruszone. Nawet analizując aspekt obawy o ewentualny udział w wojnie, zważyć należy, iż według dostępnej powszechnie wiedzy, w Ukrainie wiek poborowy wynosi 18 lat natomiast mobilizacyjny 27, zatem z uwagi na dwudziestoletni wiek w/w, nie należy utożsamiać stwierdzenia prawnej dopuszczalności przekazania władzom ukraińskim dla potrzeb zawistego tam procesu karnego z automatyzmem służby wojskowej i związanymi stąd konsekwencjami, jakkolwiek jest to kwestia złożona.

postanowienie SO w Gliwicach z 26 lutego 2024 r. (IV Kop 105/24)

Pomimo działań wojennych organy ścigania i wymiar sprawiedliwości tego państwa działają normalnie. Brak jest sygnałów organizacji międzynarodowych zajmujących się prawami człowieka o drastycznym a zwłaszcza nagminnym naruszaniu praw i wolności osób podejrzanych, oskarżonych lub skazanych. Należy podkreślić, że ścigany nie jest obywatelem Ukrainy i nie grozi mu przymusowa służbowa wojskowa i bezpośredni udział w starciach bojowych.

postanowienie SA we Wrocławiu z 14 października 2024 r. (II AKz 612/24)

Podniesione przez ściganego okoliczności dotyczące śmierci jego braci czy też prawdopodobnego skierowania go na front wojenny nie są okolicznościami, które zgodnie z prawem uzasadniałyby obligatoryjne albo fakultatywne stwierdzenie niedopuszczalności wydania.

postanowienie SO w Rzeszowie z 8 grudnia 2024 r. (II Kop 18/24)

Wreszcie ważnym argumentem dla polskich sądów przy stwierdzaniu prawnej dopuszczalności ekstradycji było to, że władze ukraińskie zapewniają zasadę wzajemności.

Niewątpliwie postanowienie Sądu w przedmiocie braku dopuszczalności wydania, nie może być oparte na przypuszczeniu nierespektowania przez Ukrainę zasady wzajemności i wywodzenia z okoliczności podnoszonych przez stronę, że w państwie wzywającym nie są respektowane prawa wynikające z Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

postanowienie SA w Szczecinie z 8 lutego 2023 r. (II AKz 799/22)

Ukraina zapewnia wzajemność w zakresie kontaktów prawnych z Rzeczpospolitą Polską i brak jest podstaw do podważania tej zasady, która powinna być regułą. Należy także unikać sytuacji, która mogłaby skutkować bezkarnością osoby ściganej za czyny kryminalne.

postanowienie SA w Warszawie z 29 sierpnia 2023 r. (II AKz 405/22)

Innym problemem analizowanym przez sądy były obawy dotyczące rzetelnego funkcjonowania organów ścigania i sądów ukraińskich w związku z problemem korupcji. Takie zarzuty zmusiły sądy do badania, czy takie obawy miały charakter konkretny, czy też abstrakcyjny.

W tym zakresie sądy zazwyczaj przyjmowały, że obawy te nie skutkowały niedopuszczalnością ekstradycji i podkreślały, że władze ukraińskie podjęły systemowe działania, by walczyć z korupcją w wymiarze sprawiedliwości. Ważnym argumentem było przy tym zgłoszenie przez Ukrainę chęci członkostwa w Unii Europejskiej.

Z doświadczenia procesowego Sądu wynika ponadto, że przed sądami ukraińskimi zapadają także nierzadko decyzje uniewinniające lub o umorzeniu postępowania, co świadczy bez wątpienia o tym, że orzeczenia tych sądów wolne są od wpływów osób postronnych i obiektywne, a więc zjawisko korupcji oraz braku niezawisłości sędziów nie dotyczy całego ukraińskiego wymiaru sprawiedliwości. Co więcej, nieprawidłowości tego rodzaju dotyczą niemal każdego państwa, także w wielkich demokracjach, co nie znaczy, że wymiar sprawiedliwości danego kraju jest dotknięty korupcją w takim stopniu, że nie daje gwarancji poszanowania praw człowieka, a ponadto środki odwoławcze pozwalają na weryfikację wystąpienia tychże nieprawidłowości i ich eliminację.

postanowienie SO w Warszawie z 22 marca 2022 r. (VIII Kop 15/22)

Mimo wcześniejszych zastrzeżeń o korupcji w instytucjach państwowych, Ukraina przechodzi ostatnio reformy i to mimo wyniszczającej napaści rosyjskiej, po to, by stać się członkiem Unii Europejskiej, sprostać jej standardom ochrony praw człowieka. Ma na tej drodze imponujące osiągnięcia, czego dowodem jest uzyskanie formalnego statusu państw – kandydata. Nie ma zatem żadnych podstaw, by uznać obawy obrońcy ściganego, że Z. S. nie będzie miał zapewnionego rzetelnego procesu przed niezależnym sądem.

postanowienie SA w Warszawie z 6 września 2023 r. (II AKz 823/22)

W tym kontekście tylko w jednej ze spraw sądy stwierdziły niedopuszczalność ekstradycji. W toku tego postępowania wykazano bowiem, że życie osoby ściganej byłoby zagrożone w razie osadzenia w ukraińskim zakładzie karnym z uwagi na współpracę z polskimi organami ścigania. Nadto w sprawie ujawnione zostały korupcyjne powiązania między policją a światem przestępczym²¹.

21 Postanowienie SO w Krakowie z 16 grudnia 2024 r. (III Kop 135/24).

W kontekście tego ostatniego problemu warto się zastanowić, jak na ocenę zagrożeń korupcyjnych dla gwarancji rzetelnego procesu wpłynie nagłośniona niedawno próba ustanowienia nadzoru Prokuratora Generalnego Ukrainy nad służbami antykorupcyjnymi NABU i SAP, co uznaje się za przejaw osłabienia walki z korupcją i ograniczenia samodzielności służb²².

Wydaje się jednak, że sprawa ta nie zmieni generalnego podejścia polskich sądów do oceny przeszkód ekstradycyjnych. Z dużą dozą prawdopodobieństwa sądy nadal będą argumentować, że te zagrożenia i obawy mają jedynie abstrakcyjny, systemowy charakter. Nadal będą też wymagać od ściganych wskazania dowodów, że są oni konkretnie narażeni na nieuczciwy proces z powodu korupcji w organach ścigania czy sądownictwie. Okoliczność ta jest zaś niezwykle trudna do udowodnienia, zwłaszcza gdy sprawa nie dotyczy ekstradycji polityków, urzędników, byłych funkcjonariuszy policji czy przedsiębiorców.

Jeżeli chodzi o pozostałe sprawy, w których stwierdzona została niedopuszczalność ekstradycji, to wynikała ona ze stwierdzenia innych przeszkód ekstradycyjnych. Chodziło tu o przesłanki *ne bis in idem*²³, *res iudicata*²⁴, posiadania przez osobę ściganą polskiego obywatelstwa²⁵, a także posiadania statusu uchodźcy. Warto jednak podkreślić w tej ostatniej sprawie, że sąd apelacyjny stwierdził dopuszczalność ekstradycji, albowiem samo nadanie statusu uchodźcy nie stanowi przeszkody ekstradycyjnej²⁶. Z kolei w dwóch sprawach, w których stwierdzona została częściowa niedopuszczalność ekstradycji, wynikała ona z braku spełnienia przesłanki podwójnej karalności.

22 Ośrodek Studiów Wschodnich: M. Jędrzyak, [Ukraina: likwidacja niezależności służb antykorupcyjnych na tle afer na szczytach władzy](#).

23 Postanowienie SO w Siedlcach z 26 kwietnia 2022 r. (II Kop 5/22).

24 Postanowienie SO w Gdańsku z 19 maja 2023 r. (XIV Kop 78/22).

25 Postanowienie SO w Zamościu z 20 marca 2024 r. (II Kop 9/24).

26 Postanowienie SA we Wrocławiu z 17 stycznia 2024 r. (II AKz 958/23).

Rosja

Federacja Rosyjska przed wybuchem wojny stanowiła głównego partnera Polski w ramach współpracy ekstradycyjnej, odbywającej się na podstawie umowy z 1996 r.²⁷

Wojna spowodowała zmianę zasad tej współpracy. W latach 2022–2024 odnotowano fluktuację liczby wniosków strony rosyjskiej o wydanie osób ściganych (w 2023 r. spadła ona do trzech spraw prokuratorskich). Jednakże już w 2024 r. zauważalne było zwiększenie liczby spraw ekstradycyjnych i powrót do sytuacji sprzed agresji na Ukrainę.

Natomiast w sądach okręgowych w latach 2022–2024 odnotowano łącznie 26 takich spraw. W 25 sprawach sądy orzekły prawną niedopuszczalność ekstradycji, zaś w jednej sprawie umorzyły postępowanie. Oznacza to, że sądy okręgowe w każdej ze spraw dostrzegały przeszkody ekstradycyjne. Przeszkody te wynikały głównie z obawy naruszenia praw i wolności osoby ściganej i sprzecznością wydania z polskim prawem. Sądy zwracały uwagę na brak gwarancji rzetelnego procesu, warunki w zakładach karnych w Rosji oraz możliwość stosowania tortur wobec osób ściganych. W jednej sprawie dodatkowo wskazano na ściganie z przyczyn politycznych²⁸, zaś w innej – na niespełniony warunek podwójnej karalności²⁹. Ostatecznie w latach 2022–2024 Minister Sprawiedliwości odmówił wydania 43 osób ściganych przez władze rosyjskie.

Za niedopuszczalnością ekstradycji w sprawach z wniosków Rosji przemawiały przede wszystkim względy związane z agresją na Ukrainę i pozycją międzynarodową Rosji po 2022 r. Dlatego też – a także z powodu usunięcia Rosji z Rady Europy³⁰ – sądy przyjmowały, że zapewnienia dyplomatyczne składane przez władze rosyjskie były niewystarczające.

27 Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Federacją Rosyjską o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych i karnych sporządzona w Warszawie 16 września 1996 r.

28 Postanowienia SO w Zamościu z 4 maja 2022 r. (II Kop 14/22) i 15 czerwca 2022 r. (II Kop 20/22), postanowienie SO w Przemyślu z 22 kwietnia 2022 r. (II Kop 17/22).

29 Postanowienie SO Warszawa Praga z 3 grudnia 2024 r. (V Kop 101/24).

30 Postanowienia SO Warszawa Praga z: 15 marca 2024 r. (V Kop 24/24), 7 sierpnia 2024 r. (V Kop 72/24), 12 listopada 2024 r. (V Kop 90/24) oraz 3 grudnia 2024 r. (V Kop 101/24).

Zapewnienie takie aktualnie nie powinno być oceniane w oderwaniu od działań organów tego państwa również na forum międzynarodowym. Będzie ono miało moc neutralizującą obawy określonym w art. 604§1 pkt 7 k.p.k. jeżeli działania takie będą spójne z treścią takich zapewnień. Jako fakty notoryjne w rozumieniu art. 168 k.p.k. uznać natomiast należy w związku z agresją Federacji Rosyjskiej na Ukrainę, że obecnie działania te mają charakter zbrodniczy i mogą być postrzegane również jako zbrodnie wojenne popełniane na ludności cywilnej, a które jednocześnie przez przedstawicieli najwyższych organów Federacji Rosyjskiej, ukazywane są w kłamliwej propagandzie jako działania obronne. Potwierdzeniem takiej oceny działań Federacji Rosyjskiej są podejmowane przez społeczność międzynarodową akty potępienia takich działań. Jak wynika z rezolucji Zgromadzenia Ogólnego ONZ z 12 października 2022 r. Zgromadzenie zażądało od Federacji Rosyjskiej natychmiastowego unieważnienia decyzji z 21 lutego i 29 września dotyczących aneksji przez Federację Rosyjską obwodów donieckiego, chersońskiego, ługańskiego i zaporoskiego na Ukrainie i zażądało natychmiastowego wycofania wszystkich swoich sił zbrojnych z terytorium Ukrainy. Jak stwierdzono akty te stanowią naruszenie integralności terytorialnej i suwerenności Ukrainy oraz są niezgodne z zasadami Karty Narodów Zjednoczonych.

postanowienie SO w Warszawie z 28 października 2022 r. (VIII Kop 196/22)

(...) powyższe zapewnienia nie są przekonujące co do tego, że wobec osoby ściganego, zaangażowanego w działalność społeczną na rzecz autonomii wspólnoty Ukraińców w Republice Komi oraz będącego obecnie obywatelem państwa pozostającego z państwem wnioskującym o wydanie w stanie wojny, w czasie odbywanej kary pozbawienia wolności na pewno nie dojdzie do naruszenia jego praw oraz podstawowych wolności

postanowienie SO w Zamościu z 15 czerwca 2022 r. (II Kop 20/22)

Obecnie co prawda umowa dwustronna pomiędzy Rzeczpospolitą Polską oraz Federacją Rosyjską dotycząca wzajemnego obrotu prawnego w sprawach karnych nie została wypowiedziana, a wykluczenie Rosji z Rady Europy nie skutkuje utratą mocy obowiązujących umów międzynarodowych zawartych pod auspicjami tej organizacji. Współpraca z Rosją nie może się jednak odbywać z pominięciem aktualnych uwarunkowań, w tym tego, że Federacja Rosyjska nie wykonała zarządzenia tymczasowego Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w Hadze z dnia 9 marca 2022 r. oraz rezolucji Zgromadzenia Ogólnego ONZ z dnia 2 marca 2022 r. (ES-11/1) nakazujących jej natychmiastowe zaprzestanie działań zbrojnych przeciwko Ukrainie a Międzynarodowy Trybunał Kamy, jak również tego, że polska Prokuratura prowadzi śledztwo w sprawie zbrodni agresji, ludobójstwa, zbrodni przeciw ludzkości oraz zbrodni wojennych popełnionych w związku z agresją na Ukrainę. Jak wynika z przepisów Umowy między Rzeczpospolitą Polską a Federacją Rosyjską o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych i karnych z dnia 16 września 1996 r. właściwy organ może odmówić udzielenia pomocy prawnej, jeżeli jej udzielenie może zagrozić bezpieczeństwu, porządkowi publicznemu lub innym ważnym interesom albo pozostawałoby w sprzeczności z podstawowymi zasadami prawa lub międzynarodowymi zobowiązaniami wezwanej strony (art. 17 umowy). Ponadto, w przypadku wniosku o ekstradycję wydanie nie następuje, jeżeli jest niedopuszczalne według prawa wezwanej strony (art. 64 ust. 1 pkt 5 umowy), co może być stosowane np. w razie obawy naruszenia wobec osoby poszukiwanej praw człowieka lub narażenia jej na niebezpieczeństwo. Z kolei przekazanie skazanego do jego państwa pochodzenia w celu wykonania tam kary możliwe jest tylko za jego zgodą (art. 90 pkt 3 umowy), o ile nie będzie to zagrażało suwerenności, bezpieczeństwu, porządkowi publicznemu lub innym ważnym interesom strony wezwanej i nie będzie pozostawać w sprzeczności z podstawowymi zasadami prawa lub międzynarodowymi zobowiązaniami strony wezwanej (art. 90 pkt 7 umowy).

postanowienie SO w Olsztynie z 11 kwietnia 2022 r. (II Kop 13/22)

Aktualnie – z uwagi na agresję zbrojną, dokonaną przez Federację Rosyjską w stosunku do Ukrainy – współpraca w zakresie spraw karnych jest praktycznie zawieszona. Sam fakt rozpoczęcia działań wojennych – skierowanych również przeciwko ludności cywilnej – podważa zaufanie do rosyjskich organów władzy wykonawczej i do wymiaru sprawiedliwości w zakresie respektowania praw podstawowych, co nie wymaga głębszego uzasadnienia. Warto wspomnieć, że Federacja Rosyjska pozostając w stanie wojny z Ukrainą, w działaniach tych wykorzystuje osoby pozbawione wolności i odbywające kary w zakładach karnych.

postanowienie SO w Krakowie z 7 czerwca 2024 r. (III Kop 49/24)

Obawy naruszenia praw i wolności osób ściganych w razie ekstradycji były także analizowane w okolicznościach konkretnych spraw sądowych. Szczególne znaczenie tych obaw było akcentowane w sprawach, w których osoby ścigane były zaangażowane w działalność opozycyjną.

Jednakże, co istotne w realiach przedmiotowej sprawy, w trakcie przesłuchania O. Z. nie przyznała się do popełnienia zarzucanych jej przestępstw oraz złożyła wyjaśnienia, w których podała, że była świadkiem oszustw w (...) K., za którymi stali jej przełożeni. W 2019 roku zaczęła pracować ze sztabem opozycjonisty A. N. w mieście K., przedstawiając dokumenty potwierdzające oszustwa jej kierownictwa i nagrywając na ten temat film dotyczący korupcji i prania pieniędzy. Wtedy też wszczęto wobec niej postępowanie karne w Federacji Rosyjskiej, zaczęto zastraszać jej rodzinę, jej syn został zmuszony do wyjazdu do Francji, a adwokat ze sztabu A. N. zaczął zbierać dokumenty potwierdzające niewinność O. Z. W międzyczasie poszukiwanej udało się wyjechać z Federacji Rosyjskiej i dostała też informację od pewnej osoby z kolei rosyjskich, że sprawę związaną z korupcją chcą uciszyć, a samej Z. możliwe, że postawić – z uwagi na współpracę z opozycją – zarzut dotyczący ekstremizmu.

postanowienie SO w Przemyślu z 6 czerwca 2022 r. (II Kop 25/22)

Na uwadze należało bowiem mieć treść wyjaśnień ściganego, który podał, iż w okresie od 2012 roku do 2016 roku prowadził aktywną działalność na terenie Federacji Rosyjskiej w ramach organizacji opozycyjnej, zaś w 2014 roku brał udział w wyborach do I. Rosyjskiej Federacji, jako opozycjonista. Jednocześnie do 2016 roku, tj. do jego wyjazdu z Rosji – w ramach organizacji społecznej występował przeciwko monopolowi państwowemu w zakresie funkcjonowania taksówkarzy. Co się zaś tyczy zarzucanego mu czynu wskazał, iż sprawy karne przeciwko jego osobie zostały wszczęte z powodów politycznych oraz faktu, iż prowadził on biznes w sferze telefonów komórkowych, w której to sferze liderem rynku była spółka (...), będąca własnością L. P. Bardzo istotne są również wyjaśnienia ściganego w zakresie udostępnienia swojego majątku, hosteli znajdujących się w K. na potrzeby armii ukraińskiej, co bezspornie mogłoby być uznane przez stronę rosyjską jako zdrada stanu.

postanowienie SO w Przemyślu z 27 kwietnia 2022 r. (II Kop 22/22)

Dokumenty przedstawione przez stronę rosyjską, w tym uzasadnienie postanowienia o tymczasowym aresztowaniu, potwierdzają bowiem wersję ściganego, że pełnił on służbę w organach Federalnej Służby Bezpieczeństwa Rosji i zbiegł z terenu tego kraju, a fakt ten rodzi obawę, w połączeniu z treścią przedstawionych mu zarzutów, że strona rosyjska wykorzystuje w tym przypadku instytucję ekstradycji do rozliczenia się z nielojalnym, byłym funkcjonariuszem państwowym, obeznanym w stosowanych przez służby rosyjskie technikach operacyjnych, co wynika również z tego uzasadnienia. Znamienne jest też to, czego nie kwestionuje organ prokuratorski, że jak twierdzi ścigany uzyskał on status uchodźcy na Ukrainie. To zaś rodzi kolejną obawę, z uwagi na toczącą się wojnę rosyjsko-ukraińską, że A. C. (1) po jego przekazaniu może być potraktowany przez władze rosyjskie, jak zdrajca i wróg tego kraju.

postanowienie SO w Przemyślu z 15 kwietnia 2022 r. (II Kop 19/22)

Osobnego omówienia wymagają też sprawy, w których przeszkodą ekstradycyjną było obywatelstwo osoby ściganej (w szczególności obywatelstwo ukraińskie³¹ lub czecheńskie).

W swoich wyjaśnieniach podała, że uprawia narciarstwo biegowe i wyjechała z Rosji do W. na zawody narciarskie. Miała wrócić później do K., ale znajomy namówił ją aby poleciała z nim do M. Na lotnisku w Rosji ścigana została zatrzymana przez rosyjskich celników, którzy znaleźli w jej bagażu tabletkę ekstazy. I. D. nie miała pojęcia skąd tabletki się u niej wzięły, a dostęp do jej bagażu miał tylko jej niedawno poznany znajomy. Ścigana podała, że wcześniej jej sponsorem był Gazprom, jednak po anektowaniu K. przez Rosję zaczęła ona reprezentować Ukrainę. Rosjanie wówczas prosili ją o zrzeczenie się obywatelstwa ukraińskiego oferując pomoc w rozwoju kariery. Kiedy była jeszcze na terenie Rosji szukano na nią innych rzeczy, które stanowiłyby pomoc w oskarżeniu jej o przemyt i przechowywanie narkotyków. Rosjanie proponowali ściganej zapłatę przez nią 100 000 euro, aby mogła dostać wyrok w zawieszeniu w Federacji Rosyjskiej. I. D. nie miała takich możliwości i wyjechała na Ukrainę, gdzie zmieniła swoje imię i nazwisko, wcześniej nazywała się I. T. Będąc na Ukrainie ścigana zgłosiła się do prokuratury w B. i przekazała informacje, że jest osobą poszukiwaną przez Federację Rosyjską, przedstawiając okoliczności swojej sprawy. Wówczas wydany został (...) dokument, na podstawie którego nie można było jej zatrzymać na podstawie wpisu z I. i mogła normalnie pracować.

postanowienie SO w Przemyślu z 3 czerwca 2022 r. (II Kop 32/22)

31 Postanowienia SO w Przemyślu z 12 kwietnia 2022 r. II Kop 8/22 i 3 czerwca 2022 r. (II Kop 32/22), postanowienie SO Warszawa Praga z 15 marca 2024 r. (V Kop 24/24).

Wskazać jednakże należy, że wiadomym jest, iż osoby narodowości ukraińskiej, ze względu na napiętą sytuację polityczną pomiędzy Federacją Rosyjską, a Ukrainą, narażone są na gorsze traktowanie przez władze rosyjskie. Problem ten dotyczy osób, które brały czynny udział w konflikcie zbrojnym w D. Obecnie doszło do sytuacji w której jedna strona mówi, o „operacji wojskowej”, zaś druga o „wojnie”. Natomiast jak wynika z protokołu posiedzenia z dnia 12.04.2022 r., obrońca ściganego, przedłożyła dowód w postaci zaświadczenia „Narodowej Gwardii Ukrainy”, z którego wynika, że przyrodni brat ściganego (współoskarżony) odbywa służbę wojskową na Ukrainie. Tym samym ścigany oraz współoskarżony, potencjalnie zaliczają się do grona tych osób. Ponadto na posiedzeniu w dniu 07 kwietnia 2022 r., ścigany wyjaśnił, że we wcześniejszym okresie czasu jeździł z pomocą humanitarną do D. Co więcej, choć legitymuje się on zarówno rosyjskim, jak i ukraińskim obywatelstwem, to z uwagi na tą drugą przynależność państwową (posiadaną od urodzenia), zachodzi obawa gorszego traktowania ze względu na narodowość ukraińską.

postanowienie SO w Przemyślu z 12 kwietnia 2022 r. (II Kop 8/22)

W raporcie podano także, iż kilka osób w Federacji Rosyjskiej zostało skazanych za rzekomą przynależność do grupy N. – zwolenników nieżyjącego (...) teologa S. N., których Rosja zakazała jako ekstremistów w 2008 roku, mimo że nie ma dowodów na używanie przez nich przemocy. W październiku 2021 r. władze miały dokonać aresztowań ponad 15 domniemyanych zwolenników N. W sierpniu J. K., któremu odebrano rosyjskie obywatelstwo w 2019 r. po odbyciu kary pozbawienia wolności pod zarzutem współpracy z N., został zwolniony po ponad dwóch i pół roku przebywania w areszcie deportacyjnym. Pozostaje bezpaństwowcem i bez dokumentów tożsamości. Od końca 2020 r. co najmniej 11 osób zostało skazanych za rzekome powiązania z T. J., międzynarodowym (...) ruchem misyjnym zakazanym w Rosji jako ekstremistyczny od 2009 r., choć wypiera się przemocy. Co najmniej 13 innych zostało zatrzymanych w 2021 r., a władze postawiły zarzuty pięciu i deportowały kilku innych. Od listopada 2020 r. skazano co najmniej osiem osób, a kilkadziesiąt zatrzymano za domniemany udział w (...), panislamistycznym ruchu, który dąży do ustanowienia kalifatu, ale potępia przemoc do osiągnięcia tego celu. Rosja zakazała działalności tej organizacji jako terrorystycznej w 2003 roku. W maju 2021 r. sąd apelacyjny podtrzymał wyroki wobec 10 osób skazanych na kary pozbawienia wolności od 11 do 22 lat. Według Centrum Praw Człowieka Memoriał, według stanu na październik 2021 r. ponad 170 osób odbyło kary pozbawienia wolności po skazaniu za udział w tej organizacji (str. 555–556 raportu). Przytoczone informacje stanowią świadectwo zagrożeń dla osób narodowości czecheńskiej i wyznawców (...) do jakich należy ścigany.

postanowienie SO w Warszawie z 28 października 2022 r. (VIII Kop 196/22)

Warto też podkreślić, że w jednej ze spraw sąd odmówił ekstradycji do Rosji z uwagi na sam fakt posiadania przez osoby ścigane miejsca zamieszkania w Ukrainie, gdyż mogło to narażać je na naruszenie praw i wolności w razie wydania³².

Warto wreszcie zwrócić uwagę na jedną sprawę, w której stwierdzenie prawnej niedopuszczalności ekstradycji wynikało z objęcia osoby ściganej azylem³³.

32 Postanowienie SO w Przemyślu z 22 kwietnia 2022 r. (II Kop 17/22) i z 27 kwietnia 2022 r. (II Kop 22/22).

33 Postanowienie SO w Krakowie z 17 stycznia 2023 r. (III Kop 11/22).

Jako przeszkody ekstradycyjne w postępowaniach międzynarodowych w Europie oraz w postępowaniach o wykonanie europejskich nakazów aresztowania najczęściej pojawiają się zarzuty naruszenia prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego oraz przepisów dotyczących zakazu niehumanitarnego traktowania związanego z przepełnieniem cel więziennych. Sądowi z urzędu znana jest praktyka odmawiania wykonania europejskich nakazów aresztowania stosowana przez sądy brytyjskie, szwedzkie i włoskie właśnie z uwagi na fakt, że poszukiwany stworzył w kraju wykonania swoje centrum życiowe, założył rodzinę, pracuje i przestrzega prawa. Sądy krajowe stosując test proporcjonalności ważą z jednej strony interes wymiaru sprawiedliwości państwa wzywającego, a z drugiej strony prawo poszukiwanego do życia prywatnego i rodzinnego. Niewątpliwie poszukiwany V.D. może powołać się na swoje prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego. Poszukiwany przebywa i pracuje legalnie w Polsce od 2019 roku, a zatem już przez okres trzech lat. Ma na utrzymaniu dwie córki, z których jedna na stałe zamieszkuje z nim na terenie Polski. Wybrał sobie nasz kraj jako centrum swojego życia zawodowego oraz rodzinnego. V.D. ma stałą pracę, gdzie jest ceniony, a jego postawa pozwala przypuszczać, że jego pracodawca będzie kontynuował z nim współpracę. Poszukiwany V.D. planuje dalszy pobyt w Polsce, o czym świadczy fakt złożenia przez poszukiwanego wniosku o azyl na terenie naszego kraju, który był powodem zawieszenia postępowania ekstradycyjnego. Istnieją oczywiście wielostronne umowy regulujące obrót ekstradycyjny między różnymi Państwami, które z reguły nie statuuje azylu jako bezwzględnej przeszkody ekstradycyjnej. Zdarzają się jednak umowy, które taki zapis czynią i są to głównie umowy zawierane przez Państwami Unii z państwami poza europejskimi. W przedmiotowej sprawie zasadna wydaje się teza, że udzielenie azylu jest równoznaczne z niedopuszczalnością ekstradycji do państwa, w którym panujące warunki stanowiły podstawę przyznania ochrony na terenie RP, a takie w ocenie Sądu zaistnieć mogą na terenie Federacji Rosyjskiej. Poszukiwany jako osoba pełnoletnia, płci męskiej podlega obowiązkowej służbie wojskowej na terenie Rosji, a więc jego wydanie na terytorium tego kraju może sprawić, że będzie on siłą wcielony do armii i tam poddany niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu, bądź karaniu. W następstwie może to rodzić również obawę, iż będzie on w obecnym warunkach polityczno-społecznych pozbawiony praw do rzetelnego procesu sądowego, tym bardziej, iż miałby on być wydany do Rosji celem przeprowadzenia przeciwko niemu postępowania karnego, a nie odbycia już orzeczonej wcześniej kary pozbawienia wolności.

postanowienie SO w Krakowie z 17 stycznia 2023 r. (III Kop 11/22)

Z powyższego wynika, że polskie sądy w jednoznaczny, kategoriyczny sposób podchodziły do oceny wniosków ekstradycyjnych od władz rosyjskich. Takiego bardzo restrykcyjnego podejścia nie zmieniała powaga czynów stanowiących przedmiot ścigania (wnioski dotyczyły przestępstw przeciwko życiu, udziału w zorganizowanych grupach przestępczych, a także przestępczości narkotykowej czy finansowej).

Warto przy tym wskazać, że podobny stosunek polskich władz uwidocznił się w przypadku wniosków kierowanych przez państwa wspierające agresję rosyjską. Chodzi tu nie tylko o Białoruś, ale także o Serbię. W 2022 r. w jednej ze spraw zapadło początkowo postanowienie sądowe o prawnej dopuszczalności ekstradycji. Jednakże na skutek zażalenia sąd apelacyjny zmienił je i stwierdził prawną niedopuszczalność wydania obywatela ukraińskiego, właśnie z uwagi na popieranie przez Serbię agresji rosyjskiej na Ukrainę.

Jest rzeczą powszechnie wiadomą, co ma także uwarunkowania historyczne, że społeczeństwo i przedstawiciele władz Republiki Serbii jest przychylnie nastawione do Federacji Rosyjskiej, toczącej obecnie regularną wojnę z Republiką Ukrainy, podczas której odnotowano wielokrotne akty bezprawia, okrucieństwa, naruszania standardów międzynarodowych, a wręcz eksterminacji ze względu na narodowość ukraińską. Serbia jest jedynym państwem w Europie, wyłączając Białoruś, które – poza poparciem rezolucji ONZ – nie potępia inwazji Rosji na Ukrainę. Takie stanowisko wynika z powiązań politycznych i gospodarczych oraz z sympatii społeczeństwa Serbii do Rosji, co ma znaczenie na miesiąc przed wyborami powszechnymi. Większość mediów w Serbii jest zależna od partii rządzących, służąc utrzymaniu ich władzy, i co do zasady powiela rosyjską propagandę.

postanowienie SA we Wrocławiu z 23 maja 2022 r. (II AKz 345/22)

Białoruś

Podobnie jak w przypadku Rosji, przed wybuchem wojny w 2022 r. Białoruś należała do grona najaktywniejszych partnerów Polski w zakresie współpracy ekstradycyjnej opartej na dwustronnej umowie z 1994 r.³⁴

W ostatnim czasie można dostrzec tendencję spadkową w zakresie liczby wniosków ekstradycyjnych kierowanych przez władze białoruskie. Gdy w latach 2020–2021 liczba takich spraw w prokuraturach wynosiła ok. 16–17 rocznie, a w 2022 r. było 27 spraw z tego zakresu, to już w 2024 r. ich liczba spadła do pięciu. Warto podkreślić, że choć władze białoruskie nadsyłają kompletne wnioski ekstradycyjne, a tym samym spełniają wymogi proceduralne, prokuratorzy zazwyczaj kierują do sądów wnioski o stwierdzenie prawnej niedopuszczalności ekstradycji.

34 Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Białoruś o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych, pracowniczych i karnych sporządzona w Mińsku 26 października 1994 r.

W latach 2022–2024 wydano co najmniej 31 postanowień, w których sądy okręgowe stwierdziły prawną niedopuszczalność wydania władzom białoruskim, a w jednej sprawie prawną dopuszczalność ekstradycji, co oznacza, że ok. 96% spraw zakończyło się wyrażeniem przez sądy okręgowe negatywnej oceny możliwości ekstradycji. Ostatecznie w latach 2022–2024 Minister Sprawiedliwości odmówił wydania w sprawach 36 osób ściganych przez władze białoruskie.

Przyczynami niedopuszczalności były w głównej mierze: sprzeczność wydania z polskim prawem, obawa naruszenia praw i wolności osoby ściganej, a także ściganie z przyczyn politycznych. Przeszkody te były przez sądy określane jako systemowe, gdyż władze białoruskie nie są w stanie zapewnić rzetelnego procesu karnego ani ochronić osób ściganych przed torturami, gdyż białoruski wymiar sprawiedliwości nie jest niezależny i jest skorumpowany.

W świetle zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego brak jest najmniejszych wątpliwości, iż wniosek o wydanie ściganego opiera się na fałszywych informacjach, a władze białoruskie nieuprawnienie wykorzystują narzędzie ekstradycji do eliminacji ściganego ze społeczeństwa, co ma uniemożliwić mu dalszą działalność opozycyjną do reżimu A. Ł. skupiającego w swych rękach władzę wykonawczą, ustawodawczą oraz sądowniczą w Białorusi, celem sprawowania autorytarnych rządów, które sprowadzają się jedynie do nagminnego łamania praw człowieka, dotyczącego wszelkich sfer życia oraz ogółu społeczeństwa. Nie jest możliwe wydanie ściganego białoruskiemu wymiarowi sprawiedliwości, albowiem na Białorusi w ogóle nie istnieje wymiar sprawiedliwości w rozumieniu standardów demokratycznego państwa prawa.

postanowienie SO w Warszawie z 26 stycznia 2022 r. (VIII Kop 256/21)

Wymiar sprawiedliwości w Białorusi został całkowicie podporządkowany władzy wykonawczej i jest kontrolowany przez służby specjalne. Skalę naruszeń praw człowieka na terenie Białorusi potwierdzają raporty Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka i Amnesty International i niemal codzienne relacje medialne. Zatem nie ulega wątpliwości, że obecna sytuacja społeczno-polityczna w Białorusi nie gwarantuje ściganemu rzetelnego i sprawiedliwego procesu rozumianego przez rozpoznanie jego sprawy przez niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. A jest to podstawowe prawo każdego człowieka gwarantowane przez art.3 i 6 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

postanowienie SO w Białymstoku z 19 lipca 2024 r. (III Kop 33/24)

Kolejne przeszkody ekstradycyjne wynikały z oceny indywidualnej sytuacji osób ściganych. W szczególności sądy zwracały uwagę, że wnioski dotyczyły osób ściganych za działalność opozycyjną, osoby ścigane były związane z Polską (np. poprzez stałe miejsce zamieszkania), ewentualne uzyskały one lub ubiegały się o ochronę międzynarodową.

Wprawdzie zarzut postawiony ściganemu nie jest stricto działaniem przeciwko istnieniu i działalności państwa, to ścigany wskazał, że zarzut został mu postawiony w kontekście wcześniejszego udziału ściganego w manifestacjach przeciwko obecnej polityce w Białorusi, wobec czego de facto ma on podłoże polityczne.

postanowienie SO w Białymstoku z 4 maja 2024 r. (II Kop 34/24)

Art.68 §1 pkt.5 wskazanej umowy z dnia 26.10.1994 roku wskazuje, że wydanie nie następuje, jeżeli chodzi o przestępstwo polityczne. Wprawdzie drugi zarzut postawiony ściganemu nie jest stricto działaniem przeciwko istnieniu i działalności państwa, to jednak odmowa powieszenia portretu Łukaszenki, w kontekście wcześniejszego udziału ściganego w manifestacjach przeciwko rządowi tej osoby, jest wyrazem przyjętej postawy politycznej, wobec czego postawiony mu zarzut ma charakter polityczny.

postanowienie SO w Białymstoku z 12 października 2023 r. (III Kop 71/23)

Wprawdzie zarzuty postawione ściganemu nie są stricto działaniem przeciwko istnieniu i działalności państwa, to ścigany wskazał, że zarzut narkotykowy został mu postawiony już po opuszczeniu przez niego Białorusi i przeszukania jego komputera, w którym znajdowały się informacje o wojnie w Ukrainie. W kontekście tego wydaje się, że zarzut narkotykowy może mieć podłoże polityczne.

postanowienie SO w Białymstoku z 13 maja 2024 r. (III Kop 21/24)

Uwzględniając powyższe rozważania, zdaniem sądu zachodzi uzasadniona obawa, że w państwie żądającym wydania może dojść do naruszenia wolności i praw osoby wydanej, co stanowi negatywną przesłankę wydania osoby ściganej. Na marginesie zauważyć należy, że T. D. ubiega się o zezwolenie na pobyt czasowy na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, posiada tutaj stałe miejsce pobytu, pracę, w której uzyskuje bardzo dobre referencje, stosował się również do orzeczonych wobec niego wolnościowych środków zapobiegawczych.

postanowienie SO w Suwałkach z 27 listopada 2024 r. (II Kop 43/24)

Wreszcie sądy upatrywały przeszkód ekstradycyjnych w relacjach Białorusi z Rosją i w popieraniu agresji w Ukrainie, a tym samym w pozycji międzynarodowej Białorusi.

Niezależnie od powyższego wątpliwym jest uprawnienie władz białoruskich do występowania z niniejszym wnioskiem ekstradycyjnym, które to przysługuje jedynie podmiotom prawa międzynarodowego, wyposażonym w suwerenną władzę. Ewidentna jest tymczasem na arenie międzynarodowej absolutnie wasalna pozycja Białorusi wobec Rosji. Rząd polski ani żadnego państwa członkowskiego Unii Europejskiej nie uznaje władzy białoruskiej za legalną. Zatem Białoruś z punktu widzenia prawa międzynarodowego nie ma obecnie legitymacji do uczestniczenia w międzynarodowym obrocie karnym.

postanowienie SO w Warszawie z 22 stycznia 2022 r. (VIII Kop 262/21)

W tym kontekście należy wskazać na obecną sytuację geopolityczną w Europie związaną z agresją zbrojną Rosji na Ukrainę, w którym to konflikcie zbrojnym Białoruś aktywnie wspiera agresora rosyjskiego. Bez wątpienia działania podejmowane przez władze białoruskie związane z wojną w Ukrainie stoją w sprzeczności z bezpieczeństwem państwa polskiego – są w związku z tym nieakceptowane i potępiane przez władze Rzeczypospolitej Polskiej. Podejmowanie zatem jakiegokolwiek współpracy, opartej na zasadzie wzajemności, polskich organów państwa z organami państwa białoruskiego stałoby w sprzeczności z interesami Rzeczypospolitej Polskiej, w tym także polskiego wymiaru sprawiedliwości.

postanowienie SO w Sieradzu z 14 maja 2024 r. (II Kop 3/24)

Tym samym w przypadku wydania ściganego władzom Republiki Białorusi może zostać naruszone jego prawo do rozpatrzenia sprawy przez niezależny, niezawisły sąd ustanowiony ustawą. Może on być również narażony na okrutne, nieludzkie lub poniżające traktowanie lub karanie w związku z postępowaniem karnym. We wzmiankowanym wyżej orzeczeniu, Sąd Najwyższy wskazał też na aspekt prowadzenia przez Republikę Białorusi wojny hybrydowej wobec RP, prześladowań politycznych własnych obywateli, nierespektowania w sensie ogólnym i systemowym standardów rządów prawa i ochrony praw człowieka i obywatela, między innymi poprzez podporządkowanie sądownictwa prezydentowi, tortury i nieludzkie traktowanie przez funkcjonariuszy organów ścigania osób zatrzymanych, tymczasowo aresztowanych czy skazanych. Powyższe znajduje odzwierciedlenie w ogólnodostępnych informacjach i raportach przygotowywanych przez organizację międzynarodowe i pozarządowe.

postanowienie SO w Suwałkach z 27 listopada 2024 r. (II Kop 43/24)

Wreszcie sądy okręgowe stwierdzały prawną niedopuszczalność z uwagi na brak podwójnej karalności czynu. Taka sytuacja miała miejsce, gdy wnioski ekstradycyjne dotyczyły ścigania czynów polegających na uchylaniu się od służby wojskowej w Białorusi³⁵, jak i czynów karnoskarbowych, naruszających interesy finansowe Białorusi³⁶.

Jedyny znany z tym okresie przypadek postanowienia o prawnej dopuszczalności ekstradycji dotyczył ścigania za przestępstwo posiadania znacznych ilości narkotyków osoby, która wcześniej odbywała karę w białoruskich zakładach karnych. Osoba ta w trakcie postępowania ekstradycyjnego także odbywała karę za przestępstwo popełnione w Polsce³⁷. Sprawa ta miała wyjątkowy charakter, gdyż w innych badanych sprawach, które dotyczyły wydania w związku ze ściganiem za przestępstwa narkotykowe, sądy okręgowe – mimo kryminalnego charakteru czynu – decydowały wielokrotnie o niedopuszczalności wydania³⁸. Nie jest przy tym wykluczone, że w tej sprawie to Minister Sprawiedliwości odmówił wydania.

Stany Zjednoczone

Współpraca ekstradycyjna Polski z USA funkcjonuje na podstawie umowy z 1996 r.³⁹, a także umowy o ekstradycji między Unią Europejską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki z 2003 r.⁴⁰

Na podstawie tych dokumentów polskie i amerykańskie organy mogą dokonywać ekstradycji osób ściganych, w tym własnych obywateli. Taka ekstradycja jest możliwa, jeśli któreś z państw dojdzie do wniosku, że jest to właściwe i możliwe. Jednakże, gdy jedyną przyczyną odmowy ekstradycji jest obywatelstwo, wówczas państwo odmawiające na wniosek drugiej strony ma obowiązek przekazać swoim organom sprawę celem podjęcia decyzji o przejęciu ścigania⁴¹.

35 Postanowienia SO Warszawa Praga z: 4 marca 2023 r. (V Kop 2/24) oraz 5 listopada 2023 r. (V Kop 79/24).

36 Postanowienie SO Warszawa Praga z 24 kwietnia 2024 r. (V Kop 32/24).

37 Postanowienie SO w Olsztynie z 6 czerwca 2023 r. (II Kop 54/23).

38 Postanowienie SO w Warszawie z 24 kwietnia 2024 r. (VIII Kop 58/24), postanowienie SO w Olsztynie z 6 lipca 2023 r. (II Kop 61/23).

39 Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki o ekstradycji sporządzona w Waszyngtonie 10 lipca 1996 r.

40 Umowa o ekstradycji między UE a Stanami Zjednoczonymi Ameryki z 25 czerwca 2003 r.

41 Art. 4 umowy ze Stanami Zjednoczonymi Ameryki.

Warto też zauważyć, że możliwość ekstradycji polskiego obywatela limituje Konstytucja RP, wskazując na konieczność spełnienia warunku podwójnej karalności, zaś miejsce popełnienia czynu musi znajdować się poza polskim terytorium. Stąd też współpraca ze Stanami Zjednoczonymi charakteryzuje się dość formalnym podejściem do badania przesłanek niedopuszczalności, w szczególności z uwagi na obywatelstwo osób ściganych, obawę naruszenia praw i wolności, w tym gwarancji rzetelnego procesu, a także przesłankę popełnienia przestępstwa na polskim terytorium.

Dlatego też liczba wniosków ekstradycyjnych kierowanych przez władze USA do Polski utrzymuje się od lat na stałym poziomie. W latach 2022–2024 w prokuraturach średniorocznie było prowadzonych 5–8 spraw dotyczących ekstradycji do USA⁴².

Z kolei w sądach okręgowych w latach 2022–2024 wydano co najmniej 10 postanowień w tych sprawach. W pięciu sprawach sądy okręgowe stwierdziły prawną dopuszczalność ekstradycji, w czterech sprawach prawną niedopuszczalność, zaś jedno postępowanie zostało umorzone z uwagi na to, że osoba ścigania nie przebywała już na polskim terytorium, a nadto w sprawie tej istniała wątpliwość, czy osoba ścigana była uprzednio skazana za czyny objęte wnioskiem ekstradycyjnym⁴³.

Jednocześnie w latach 2022–2024 na skutek zażaleń toczyło się co najmniej pięć postępowań w sądach apelacyjnych. W trzech sprawach sądy apelacyjne utrzymały decyzje o prawnej dopuszczalności ekstradycji, w jednej sprawie postanowienie o prawnej dopuszczalności ekstradycji uchylono z uwagi na niemożność prowadzenia obrony w postępowaniu sądowym⁴⁴, a w ostatniej sprawie sąd apelacyjny utrzymał w mocy postanowienie o prawnej niedopuszczalności ekstradycji.

Ostatecznie w latach 2022–2024 Minister Sprawiedliwości zgodził się na wydanie siedmiu osób ściganych przez amerykańskie władze i odmówił wydania czterech takich osób.

Jeśli chodzi o przyczyny niedopuszczalności, to sądy okręgowe stosowały tu w pierwszej kolejności przesłankę odmowy wydania z uwagi na posiadanie polskiego obywatelstwa. Przesłanka ta doprowadziła do stwierdzenia odmowy dopuszczalności ekstradycji w czterech sprawach⁴⁵.

42 W latach 2020–2021 takich spraw było łącznie 10.

43 Postanowienie SO w Warszawie z 27 września 2022 r. (VIII Kop 128/22).

44 Postanowienie SA w Warszawie z 15 grudnia 2022 r. (II AKz 1182/22).

45 Postanowienie SO w Słupsku z 3 listopada 2023 r. (II Kop 15/23), SO w Gliwicach z 31 sierpnia 2022 r. (IV Kop 16/22), SO w Warszawie z 13 czerwca 2023 r. (VIII Kop 107/23).

Należy przy tym doprecyzować, że w jednej sprawie sąd ustalił dodatkowo, że nie była spełniona przesłanka podwójnej karalności ani zasada terytorialności, a nadto istniały wątpliwości co do przedawnienia⁴⁶.

W drugiej sprawie sąd dodatkowo zwrócił uwagę, że o tożsame czyny, których dotyczył wniosek ekstradycyjny, toczyło się w Polsce postępowanie karne, a dodatkowo ustalił, że zarzucane czyny zostały popełnione na polskim terytorium⁴⁷.

W trzeciej sprawie sąd okręgowy przyjął, że z uwagi na zaniechania amerykańskich organów ścigania i pomijanie dowodów korzystnych dla osoby ściganej istnieje realna obawa naruszenia praw i wolności, w tym prawa do rzetelnego procesu⁴⁸.

Przedstawione przez obronę w trakcie postępowania o rozpoznanie wniosku ekstradycyjnego dodatkowe argumenty związane z raportem medycznym z karetki pogotowia i próbą ukrycia tego dowodu przed obroną przez stronę amerykańską stanowią istotne wsparcie tezy, iż przyjęto tam odgórne założenie o winie poszukiwanej bez zagłębiania się w uwagi obrony. Ważnym bowiem jest, że strona amerykańska dysponowała wskazanymi zastrzeżeniami obrony i mimo tego nie zadano sobie trudu, aby je zweryfikować w sposób obiektywny. To pokazuje zdaniem Sądu Okręgowego jak realnym jest niebezpieczeństwo naruszenie prawa poszukiwanej do rzetelnego procesu, co ma tym większe znaczenie, gdy pamięta się, że o winie osoby oskarżonej decydować będzie w tym przypadku ława przysięgłych.

postanowienie SO w Bydgoszczy z 4 lutego 2022 r. (III Kop 2/21)

W innej ze spraw przyczyną odmowy było przyjęcie, że przestępstwa objęte wnioskiem ekstradycyjnym należały do kategorii popełnionych z pobudek politycznych.

46 Postanowienie SO w Gliwicach z 31 sierpnia 2022 r. (IV Kop 16/22).

47 Postanowienie SO w Słupsku z 3 listopada 2023 r. (II Kop 15/23).

48 Postanowienie SO w Bydgoszczy z 4 lutego 2022 r. (III Kop 2/21).

(...) charakter przestępstwa politycznego jest uzależniony od kształtu systemu politycznego, w jakim dany czyn zabroniony o politycznej proveniencji został popełniony. Zupełnie inaczej się go interpretuje w systemie demokratycznym, inaczej w totalitarnym, jeszcze inaczej w autorytaryzmie. Najbardziej adekwatna przy ocenie przestępstwa politycznego jest ocena tego czynu na podstawie teorii przedmiotowej, to jest w centrum analizy znajduje się dobro chronione prawem. Zatem jeżeli dobro prawem chronione będzie miało charakter polityczny, czyn przestępny, atak na to dobro, będziemy określać jako przestępstwo polityczne. Przestępstwa zarzucane ściganemu odnoszą się do naruszenia nietykalności cielesnej funkcjonariusza, czynnego udziału w zbiegowisku, wywierania wpływu na czynności urzędowe, zakłócania przebiegu wyborów. Charakter polityczny przestępstwa może być rozumiany szeroko a jego interpretacja nie może być oderwana od ustaleń dotyczących systemu politycznego panującego w miejscu jego ewentualnego popełnienia. Inaczej rozpatrywane będzie znieważenie funkcjonariusza publicznego w systemie totalitarnym w trakcie demonstracji mającej na celu przywrócenie zasad demokratycznego państwa, inaczej takie zachowanie w systemie demokratycznym z powodu chęci zamanifestowania własnych poglądów politycznych. Z akt sprawy wynika, że czyny zarzucane G. O. mogły zostać popełnione z pobudek politycznych, niezadowolenia, aczkolwiek nie jest to równoznaczne z uznaniem politycznego charakterem tych przestępstw.

postanowienie SA w Warszawie z 13 października 2023 r. (II AKz 868/23)

Wreszcie w jednej ze spraw wyłączną przesłanką stwierdzenia prawnej niedopuszczalności wydania był fakt nabycia polskiego obywatelstwa.

Sąd nie stwierdził występowania w sprawie żadnych innych obligatoryjnych przeszkód stwierdzenia prawnej niedopuszczalności wydania ściganego władzom Stanów Zjednoczonych Ameryki i nie podziela żadnych argumentów podniesionych przez Prokuratora oraz obrońcę. Te wszystkie kwestie, o których była mowa w głosach stron, że G.N. jest zasłużony dla Polski, prowadzi działalność, niewątpliwie pozytywną i korzystną z punktu widzenia interesów państwa polskiego, to nie jest to kwestia która może interesować Sąd. Są to kwestie o charakterze politycznym, które w postępowaniu ekstradycyjnym należą do zakresu kompetencji organu politycznego jakim jest Minister Sprawiedliwości. Dlatego Sąd tej argumentacji nie przyjmuje. (...) Mając na uwadze powyższe Sąd stoi na stanowisku, że rozważanie możliwości wydania G. N. do Stanów Zjednoczonych Ameryki, jako (...) obywatela, mogłoby mieć miejsce, gdyby sąd stwierdził prawną dopuszczalność. Sąd tego nie stwierdza, zatem to nie Minister Sprawiedliwości powinien być tutaj ultima instantia by oceniać tę kwestię.

postanowienie SO w Warszawie z 13 czerwca 2023 r. (VIII Kop 107/23)

W pozostałych sprawach sądy stwierdzały prawną dopuszczalność ekstradycji, przyjmując, że nie istnieje jakakolwiek obawa naruszenia praw i wolności osoby ściganej.

Nie zachodzi też obawa, że w państwie żądającym wydania może dojść do naruszenia wolności i praw osoby wydanej. Stany Zjednoczone Ameryki są bowiem państwem demokratycznym z wyodrębnioną niezależną i niezawisłą władzą sędziowską, mającą silne umocowanie w Konstytucji oraz ugruntowane konstytucyjne gwarancje procesowe.

postanowienie SO Warszawa Praga z 26 października 2022 r. (V Kop 80/22)

W kontekście tych spraw warto też zwrócić uwagę na obawę naruszenia praw i wolności w kontekście możliwego orzeczenia kary śmierci lub kary dożywotniego pozbawienia wolności. W dwóch sprawach z tego zakresu sądy przyjęły, że taka obawa z perspektywy art. 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka nie występowała.

Do uznania ekstradycji za prawnie niedopuszczalną z uwagi na niezachowanie gwarancji respektowania przez kraj wzywający normy konwencyjnej przewidzianej w art. 3 EKPC konieczne jest wykazanie istnienia rzeczywistego ryzyka niezachowania tej normy w konkretnym wypadku i do konkretnej, a więc objętej wnioskiem o ekstradycję osoby. Wobec ściganego nie zachodzi także obawa wymierzenia kary śmierci. Z powszechnie dostępnych informacji wynika, że w W., gdzie ścigany może być sądzony w 1981 roku została całkowicie zniesiona kara śmierci. W ocenie Sądu, żadna z tych przesłanek w niniejszej sprawie nie została uprawdopodobniona choćby w najmniejszym stopniu, toteż uznać należało, że nie wystąpiła.

postanowienie SO w Warszawie z 19 września 2024 r. (VIII Kop 174/24)

Tutejszy Sąd w pełni podziela pogląd prawny wyrażony w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 1 października 2020 r. II KK 154/19, z którego wynika że nawet możliwość wymierzenia ściganemu kary dożywotniego pozbawienia wolności musi być zupełnie realna i pewna. Nawet bowiem kara dożywotniego pozbawienia wolności przewidywana w katalogu sankcji za popełnienie przestępstwa przeciwko mieniu nie determinuje per se uznania, że przekazanie nie jest możliwe. W przeciwnym wypadku niemożliwe byłoby w ogóle (niejako automatycznie) dokonywanie ekstradycji do tych państw, w których za popełnienie przestępstw danego rodzaju groziłby ten rodzaj sankcji. W realiach tej sprawy przepisy prawa amerykańskiego nie tylko nie przewidują zagrożenia karą dożywotniego pozbawienia wolności, ale nawet dolegliwością tej karze odpowiadającą, skoro istnieje możliwość redukcji i modyfikacji kar.

postanowienie SO Warszawa Praga z 27 lutego 2023 r. (V Kop 97/22)

Przypomnieć należy, że przesłanką niedopuszczalności wydania jest uzasadniona obawa, że w państwie żądającym wydania wobec osoby wydanej może zostać orzeczona lub wykonana kara śmierci, co uwzględniając zagrożenie ustawowe zarzucanych ściganemu czynów, nie ma miejsca w rozpoznawanej sprawie. Wskazywanie przez adw. T. P. na maksymalny wymiar kary (ponad 200 lat pozbawienia wolności), nawet przy zarzucanych ściganemu kilkunastu czynach i przy uwzględnieniu okoliczności, że może to prowadzić do kumulacji wymiaru kary, w dalszym ciągu nie daje podstaw do uznania, że skazanemu zostanie wymierzona kumulacja maksymalnych kar pozbawienia wolności, jak podnosi obrońca, a tym samym brak jest podstaw do uznania, iż ściganemu może grozić kara sprzeczna z art. 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

postanowienie SA w Warszawie z 5 kwietnia 2023 r. (II AKz 267/23)

Podniesiona w zażaleniu przez obrońcę obawa, że w państwie żądającym wydania może dojść do naruszenia wolności i praw ściganego – z tego względu, że w Stanach Zjednoczonych Ameryki grozi ściganemu 67 i pół roku pozbawienia wolności, a nadto że przestępstwo stanowiące podstawę wniosku o wydanie jest przestępstwem o charakterze politycznym za które orzeczona może być kara śmierci są w ocenie Sądu przyjętą przez ściganego i jego obrońcę strategią zmierzającą do niewydania go państwu wnioskującemu i nie mogą stanowić wystarczającej podstawy do stwierdzenia przestanki niedopuszczalności wydania ściganego, o której mowa w art. 604 § 1 pkt 7 k.p.k. Na marginesie przypomnieć można, że w ciągu ostatnich 50 lat kara śmierci za szpiegostwo (ścigany przesłuchany w charakterze podejrzanego wyjaśnił, że pracuje dla wywiadu Korei Południowej) była wymierzana w Stanach Zjednoczonych Ameryki niezwykle rzadko zaś egzekucje związane ze szpiegostwem są jeszcze rzadsze. Jednym z najbardziej znanych z historii przypadków jest sprawa obywateli USA J. i E. R., którzy zostali skazani i straceni za szpiegostwo w 1953 r. (przekazywanie informacji ZSRR o projekcie Manhattan). W tym miejscu wskazać należy, że w najnowszej historii w USA nie było egzekucji związanych konkretnie z zarzutami o szpiegostwo.

postanowienie SA w Warszawie z 21 listopada 2024 r. (II AKz 880/24)

Mołdawia

Mołdawia jest kolejnym państwem, które kieruje do polskich władz znaczącą liczbę wniosków ekstradycyjnych. Współpraca ekstradycyjna w tych sprawach jest możliwa na podstawie europejskiej konwencji o ekstradycji.

Władze mołdawskie corocznie kierują do polskich prokuratur ok. 20 wniosków o ekstradycję. Z kolei sądy okręgowe w latach 2022–2024 wydały co najmniej 27 postanowień, z czego w 25 sprawach stwierdziły dopuszczalność, zaś w dwóch sprawach niedopuszczalność ekstradycji. Niedopuszczalność w jednej sprawie wynikała z niespełnienia przesłanki podwójnej karalności, zaś w drugiej sprawie sąd odmówił wydania z uwagi na osobistą sytuację osoby ściganej.

(...) ścigana przekroczyła granicę Polski uciekając przed agresją Rosji na terytorium Ukrainy. Nie bez znaczenia w sprawie pozostaje również fakt, że istnieje realne zagrożenie eskalacji konfliktu i objęcie nim również terytorium Republiki Mołdawii. Zatem przekazanie zarówno ściganej, jak i ewentualnie jej małoletnich dzieci do kraju pochodzenia mogłoby stanowić zagrożenie dla ich życia i zdrowia.

postanowienie SO w Przemyślu z 9 czerwca 2022 r. (II Kop 39/22)

Z kolei dopuszczalność ekstradycji w czterech sprawach wynikała z udzielenia zgody na wydanie, złożenia przez władze mołdawskie zapewnień dyplomatycznych dotyczących gwarancji rzetelnego procesu⁴⁹ oraz tylko abstrakcyjnej obawy naruszenia praw i wolności⁵⁰. W jednej sytuacji zapadł wprawdzie wyrok in absentia, niemniej sądy ustaliły, że postępowanie w Mołdawii zostało rzetelnie przeprowadzone i ścigany mógł korzystać w nim z prawa do obrony⁵¹.

W sądach apelacyjnych wydano cztery postanowienia, w których sądy utrzymały decyzję o dopuszczalności wydania. Warto w tym zakresie zwrócić uwagę na jedną sprawę, w której sąd apelacyjny ocenił przesłankę naruszenia praw i wolności z związku z zagrożeniem Mołdawii agresją rosyjską.

Podnoszony przez obrońcę argument o prowadzonych przez wojska rosyjskie działaniach wojennych na terytorium Ukrainy nie był w stanie podważyć trafnej decyzji sądu I instancji. Wskazać bowiem należy, że zasięg tych działań i jego skutki, których nie da się rzecz jasna przewidzieć, nie stanowią przeszkody do przekazania M.R. na terytorium Republiki Mołdawii. Zauważyć trzeba w tym kontekście, że Rzeczpospolita Polska także graniczy z Ukrainą, wobec czego nie można z całą pewnością stwierdzić, że jest to kraj bezpieczniejszy niż Republika Mołdawii.

postanowienie SA w Katowicach z 13 grudnia 2022 r. (II AKz 1384/22)

Ostatecznie w latach 2022–2024 Minister Sprawiedliwości zdecydował o wydaniu 30 osób ściganych przez władze mołdawskie, a co do trzech osób odmówił wydania.

Orient, Maghreb i Indie

Ożywiony charakter ma także współpraca z krajami Orientu, Maghrebu oraz Indiami. Odbywa się ona na podstawie umów dwustronnych (Turcja, ZEA, Irak, Libia, Egipt, Maroko, Indie) oraz wzajemności (Jordania, Iran, Kuwejt, Liban, Arabia Saudyjska, Bahrajn). Analiza spraw z tego zakresu wskazuje, że polskie sądy stosują ostrożne, ale zrównoważone podejście do ekstradycji do krajów Orientu, Maghrebu i Indii, szczególnie uwzględniając kwestie praw człowieka i standardy proceduralne.

49 Postanowienie SO w Legnicy z 18 lipca 2023 r. (III Kop 97/22), postanowienie SO w Przemyślu z 5 września 2023 r. (II Kop 20/23).

50 Postanowienie SO w Łodzi z 26 stycznia 2024 r. (XVIII Kop 46/23), postanowienie SO we Włocławku z 20 października 2023 r. (II Kop 22/23)

51 Postanowienie SO Warszawa Praga z 1 czerwca 2022 r. (V Kop 30/22).

W latach 2022–2024 w prokuraturach odnotowano 64 takie sprawy, zaś w sądach okręgowych wydano co najmniej 34 postanowienia w sprawach pochodzących z tego regionu.

Tabela 9. Sprawy ekstradycyjne w prokuraturach i sądach okręgowych z podziałem na kraje Orientu, Maghrebu i Indie w latach 2022–2024

Państwo	Liczba spraw w prokuraturach	Liczba spraw w sądach okręgowych	Dopuszczalność	Niedopuszczalność / częściowa dopuszczalność	Umorzenie
Arabia Saud.	3	2			
Bahrajn	1	0			
Egipt	2	3	2		
Indie	2	1		1	
Irak	1	0			
Iran	7	0			
Jordania	2	3			3
Kuwejt	1	1			
Liban	2	1			1
Libia	2	0			
Maroko	4	4	2		
Turcja	32	17	5	5	
ZEA	5	2	1		1
ŁĄCZNIE	64	34	10	6	4

Z kolei w sądach apelacyjnych zapadło w tym czasie osiem postanowień. W pięciu sprawach sądy apelacyjne utrzymały postanowienie o dopuszczalności ekstradycji, w dwóch sprawach utrzymały postanowienie o niedopuszczalności, a w jednej sprawie postanowienie uchylono i przekazano sprawę do ponownego rozpoznania.

Powodami stwierdzenia niedopuszczalności było uprzednie skazanie i wykonanie wyroku w innym kraju⁵², niespełnienie warunku podwójnej karalności z uwagi na odmienną penalizacji przestępstw seksualnych w Polsce

52 Postanowienie SO w Gliwicach z 21 marca 2023 (IV Kop 8/23).

i Indiach⁵³, a także ściganie z przyczyn politycznych i tym samym konkretna obawa naruszenia praw człowieka w razie wydania do Turcji z uwagi na kurdyjskie pochodzenie⁵⁴. Sprawy, w których sądy okręgowe stwierdzały częściową niedopuszczalność, inicjowane były na skutek wniosków władz tureckich. Stwierdzona niedopuszczalność wynikała z tego, że wnioski częściowo dotyczyły czynów, które według polskiego prawa stanowiły wykroczenia⁵⁵.

W trzech sprawach dotyczących wniosków z Turcji, Egiptu i Maroka, w których sądy stwierdziły dopuszczalność ekstradycji, uznano, że obawa naruszenia praw i wolności w razie ekstradycji jest abstrakcyjna⁵⁶. Nadto w sprawach, w których doszło do skazania in absentia, sądy przyjęły zapewnienia, że w razie wydania osobie ściganej zapewniony zostanie ponowny rzetelny proces⁵⁷. Wreszcie w zakresie wniosków kierowanych przez ZEA sądy okręgowe przyjmowały zapewnienia o wzajemności⁵⁸.

W tej grupie spraw znalazły się także dwie sprawy, w których sądy okręgowe po uprzednim stwierdzeniu prawnej dopuszczalności i wydaniu osoby ściganej rozstrzygały wnioski o rozszerzenie zakresu wydania. Takie postępowania prowadzone są faktycznie już bez udziału osoby ściganej i jej obrońcy⁵⁹. W sprawach tych sądy każdorazowo wydawały zgodę na rozszerzenie zakresu ekstradycji.

W sprawach, w których postępowanie zostało umorzone, przyczyną było nienadesłanie kompletnych wniosków ekstradycyjnych (dwie sprawy z Jordanii)⁶⁰, a w jednej sprawie cofnięcie przez ZEA czerwonej noty w związku z depenalizacją czynu⁶¹. W pozostałych trzech sprawach umorzenie wynikało z tego, że osoba ścigana nie przebywała już na polskim terytorium.

Ostatecznie w latach 2022–2024 Minister Sprawiedliwości zdecydował o wydaniu 14 osób, a w stosunku do 14 osób odmówił wydania do krajów Orientu, Maghrebu i Indii.

53 Postanowienie SO w Krakowie z 15 grudnia 2023 r. (III Kop 181/23).

54 Postanowienie SO w Przemyślu z 2 września 2022 r. (II Kop 16/22).

55 Postanowienia: SO w Krośnie z 13 czerwca 2022 r. (II Kop 23/22), SO w Przemyślu z 2 czerwca 2022 r. (II Kop 10/22) oraz SO w Przemyślu z 26 sierpnia 2022 r. (II Kop 13/22).

56 Postanowienia: SO w Piotrkowie Trybunalskim z 26 listopada 2024 r. (III Kop 65/24) i SO w Zamościu z 19 kwietnia 2022 r. w sprawach: II Kop 23/22 i II Kop 25/22.

57 Postanowienie SO w Przemyślu z 17 października 2022 r. (II Kop 49/22).

58 Postanowienie SO w Zamościu z 3 grudnia 2024 r. (II Kop 93/23) oraz postanowienie SO Warszawa Praga z 8 czerwca 2022 r. (V Kop 49/22).

59 Postanowienie SO w Zamościu z 31 sierpnia 2024 r. (II Kop 3/24).

60 Postanowienia SO w Przemyślu z 19 maja 2022 r. (II Kop 31/22) oraz 28 czerwca 2024 r. (II Kop 22/24).

61 Postanowienie SO Warszawa Praga z 6 marca 2024 r. (V Kop 3/24).

Kaukaz i Azja Środkowa

Polskie władze prowadzą ożywioną współpracę ekstradycyjną także z krajami kaukaskimi oraz Azji Środkowej. Współpraca ta odbywa się na podstawie europejskiej konwencji o ekstradycji (Uzbekistan, Armenia, Azerbejdżan, Gruzja) oraz wzajemności (Kazachstan, Kirgistan, Tadżykistan, Turkmenistan). W ramach współpracy polskie władze dużą wagę przywiązują do oceny obawy naruszenia praw i wolności ściganych w razie ekstradycji, w związku z realiami polityczno-społecznymi w tych krajach.

W latach 2022–2024 do prokuratur okręgowych wpłynęły co najmniej 83 wnioski ekstradycyjne z tych krajów. Z kolei w sądach okręgowych w latach 2022–2024 wydano co najmniej 59 postanowień, z czego w co najmniej 26 sprawach sądy stwierdziły dopuszczalność ekstradycji, w 14 sprawach – niedopuszczalność ekstradycji, zaś w sześciu sprawach postępowanie zostało umorzone. Umorzenie w pięciu przypadkach wynikało z tego, że osoba ścigana nie przebywała w Polsce, a w jednej sprawie kraj wnioskujący nie uzupełnił niezbędnych dokumentów.

Tabela 10. Sprawy ekstradycyjne do krajów kaukaskich i Azji Środkowej w latach 2022–2024 w sądach okręgowych i prokuraturach

Państwo	Liczba spraw w prokuraturach	Liczba spraw sądowych	Dopuszczalność ekstradycji	Niedopuszczalność ekstradycji	Umorzenie
Armenia	2	2	1	1	
Azerbejdżan	13	11	5	2	1
Gruzja	17	5	4		
Kazachstan	7	5	3		
Kirgistan	7	8	4	3	
Tadżykistan	13	8	2	2	2
Turkmenistan	1	1	1		
Uzbekistan	23	19	6	6	3
ŁĄCZNIE	83	59	26	14	6

W sądach apelacyjnych zapadło 19 postanowień w sprawach dotyczących ekstradycji do krajów Kaukazu i Azji Środkowej.

Tabela 11. Sprawy ekstradycyjne do krajów kaukaskich i Azji Środkowej w latach 2022–2024 w sądach apelacyjnych

Państwo	Utrzymanie w mocy dopuszczalności	Utrzymanie w mocy niedopuszczalności	Uchylenie dopuszczalności	Uchylenie prawnej niedopuszczalności
Armenia				
Azerbejdżan	1			1
Gruzja				
Kazachstan			2	
Kirgistan	1	1	1	1
Tadżykistan	1	2		
Turkmenistan				
Uzbekistan	2	3	2	1
ŁĄCZNIE	5	6	5	3

Armenia

W latach 2022–2024 Minister Sprawiedliwości zgodził się na wydanie władzom armeńskim dwóch osób ściganych, a co do jednej osoby podjął decyzję o odmowie wydania. W jedynej przeanalizowanej sprawie sądy stwierdziły istnienie przeszkody ekstradycyjnej, gdyż nie była spełniona przesłanka podwójnej karalności, jako że sprawa dotyczyła nielegalnego przekroczenia granicy armeńskiej⁶².

Azerbejdżan

W latach 2022–2024 władzom azerskim wydano siedem osób, zaś co do czterech osób Minister Sprawiedliwości odmówił ekstradycji.

Warto zwrócić uwagę na dwie sprawy z wniosków władz azerskich, w których sądy stwierdziły prawną niedopuszczalność ekstradycji. W jednej sprawie była ona uzasadniona brakiem podwójnej karalności czynu, zaś w kolejnej sprawie wynikała z obawy naruszenia praw i wolności osoby ściganej.

62 Postanowienie SO Warszawa Praga z 14 stycznia 2022 r. (V Kop 128/21).

To natomiast w kontekście przytaczanych przez niego okoliczności otwartego zaangażowania w ruchy narodowościowe wyrażające otwartą opozycję przeciwko działaniom władz rosyjskich na terenie Ukrainy i Azerbejdżanu, może rodzić uzasadnione obawy poszanowania jego gwarancji procesowych wyznaczonych regułami prawa międzynarodowego.

postanowienie SO w Przemyślu z 20 grudnia 2022 r. (II Kop 62/22)

Gruzja

W latach 2022–2024 Minister Sprawiedliwości zdecydował o wydaniu czterech osób ściganych przez władze gruzińskie. W żadnej sprawie nie odmówił ekstradycji.

Warto zwrócić uwagę na dwie sprawy, które dotyczyły kar orzeczonych *in absentia*. W tym zakresie sądy stwierdziły prawną dopuszczalność wydania, albowiem władze gruzińskie złożyły zapewnienie dyplomatyczne, że w razie wydania osoby ścigane będą mogły wystąpić o ponowne przeprowadzenie postępowania⁶³.

Kirgistan

W latach 2022–2024 Minister Sprawiedliwości zgodził się na wydanie czterech osób, a co do czterech osób odmówił ekstradycji do Kirgistanu.

Warto zwrócić uwagę na sprawy, w których sądy stwierdziły niedopuszczalność ekstradycji. Wynikała ona przede wszystkim z obawy naruszenia praw i wolności ze względu na brak niezawisłości sądów, brak gwarancji rzetelnego procesu, brak możliwości korzystania z prawa do obrony i domniemania niewinności, a także warunki panujące w zakładach karnych.

Sądy różnie podchodziły do oceny realności takich obaw. W razie przyjęcia, że obawa ta dotyczyła konkretnie osoby ściganej, sądy stwierdzały niedopuszczalność wydania.

63 Postanowienie SO Warszawa Praga z 3 listopada 2022 r. (V Kop 80/23), postanowienie SO w Przemyślu z 21 stycznia 2025 r. (II Kop 34/24).

(...) należało mieć na uwadze okoliczności przywoływane przez ściganego. Słuchany w toku niniejszego postępowania ekstradycyjnego podał on, iż jest on obywatelem Kirgistanu, narodowości uzbeckiej. W trakcie wojny domowej w Kirgistanie w 2010 roku stanął w obronie swojej rodziny, którą następnie wywiózł na teren Uzbekistanu, a sam wrócił walczyć o swój dom i ziemię. Po zakończeniu wojny, władze kirgiskie zaczęły wzywać obywateli narodowości uzbeckiej na przesłuchania. Wówczas A. A. był zmuszany, pod groźbą wieloletniej kary pozbawienia wolności, do zapłaty wysokiej sumy pieniężnej. Nie chcąc się na to zgodzić opuścił on kraj, początkowo na terytorium Rosji, a następnie do Turcji, gdzie dowiedział się, że poszukuje go I. Wraz z rodziną wyjechał na terytorium Ukrainy, gdzie zabrano im paszporty, w zamian wydając zaświadczenie o zwróceniu się do organów Ukrainy o przyznanie ochrony międzynarodowej. Ścigany przebywał blisko 11 miesięcy w areszcie na Ukrainie w związku z sprawą ekstradycyjną toczącą się w oparciu o tożsame zarzuty. Jednocześnie zaznaczył, iż oskarżenie zostało oparte na zeznaniach jego siostrzeńca, który był zmuszony i torturowany do złożenia wskazanych depozycji.

postanowienie SO w Przemyślu z 4 stycznia 2023 r. (II Kop 45/22)

Sąd Okręgowy ma oczywiście na uwadze doniesienia prasowe, w tym pochodzące z (...) w których wskazuje się na możliwości łamania praw człowieka na terenie Republiki Kirgistanu, w tym traktowania osób pochodzenia uzbeckiego, niemniej odnoszą się one zasadniczo do osób zaangażowanych w konflikt pomiędzy Uzbekami oraz K., co doprowadziło do zamieszek etnicznych w 2010 r. Tymczasem A. A., chociaż deklaruje pochodzenie uzbeckie, jest obywatelem Kirgistanu, zaś jego czyn nie ma żadnego związku ze wskazanym konfliktem i nie posiada charakteru politycznego. Z dostarczonego przez stronę wzywającą materiału dowodowego wynika jednocześnie, że dotychczas prowadzone postępowanie dotyczące A. A. przebiega z zachowaniem ogólnie obowiązujących standardów procesowych wobec osoby ściganej za przestępstwo pospolite. W realiach niniejszej sprawy brak jest dowodów wskazujących na to, że ściganemu nie zostanie zapewniony standard rzetelnego procesu lub też, że stanie się on ofiarą niehumanitarnego bądź poniżającego traktowania lub ukarania.

postanowienie SO w Przemyślu z 30 maja 2022 r. (II Kop 23/22)

Warto przy tym odnotować sprawę, w której sądy uznały dopuszczalność wydania do Kirgistanu mimo podnoszonych obaw dotyczących współpracy Kirgistanu z Rosją, a nawet obawą dalszego przekazania osoby ściganej do Rosji⁶⁴.

64 Postanowienie SO w Przemyślu z 24 maja 2023 r. (II Kop 5/23).

Oceny powyższej nie zmieniają również podawane przez ściganego okoliczności, wskazujące na to, że był on zaangażowany w konflikt zbrojny na Ukrainie, a w siłach zbrojnych tego państwa miał znaczący wpływ na wybór generałów i oficerów. Jeśli nawet tak było (co przecież nie zostało w żaden sposób uprawdopodobnione), to raz jeszcze należy podkreślić, że przed ujęciem O. S. wielokrotnie podróżował on do Kirgistanu (k. 176) i nie czuł się tam w żaden sposób zagrożony. Nie są przy tym przekonujące twierdzenia ściganego, że obecna bliska współpraca Republiki Kirgistanu z Federacją Rosyjską potęguje owe zagrożenie, albowiem konflikt zbrojny na Ukrainie trwa faktycznie od 2014 roku, a zatem już od tamtej pory ścigany powinien pozostawać w niebezpieczeństwie. Odnosząc się ponadto do podnoszonej przez obrońcę ściganego okoliczności, wskazującej na współpracę Republiki Kirgistanu z Federacją Rosyjską, należy zauważyć, że obrońca ten nie podał żadnego argumentu na poparcie tezy aby tego rodzaju współpraca miała się zacieśnić po rozpoczęciu agresji Federacji Rosyjskiej na Ukrainę. Dlatego też stanowiska skarżącego nie można przyjąć za trafne. Ocena w tym zakresie jest wzmocniona faktem, że właśnie od rozpoczęcia tejże agresji (i ze względu na późniejsze związane z tym wydarzenia), republiki środkowoazjatyckie co do zasady uwalniają się od wpływów Rosji z racji jej coraz słabszej pozycji międzynarodowej, jak i braku pełnej kontroli nad sytuacją wewnętrzną. Efektem tego jest coraz śmielsza polityka zagraniczna tychże państw (w tym również Kirgistanu) względem Federacji Rosyjskiej.

postanowienie SA w Rzeszowie z 19 lipca 2023 r. (II AKz 246/23)

Uzbekistan

W latach 2022–2024 Minister Sprawiedliwości zgodził się na wydanie władzom uzbeckim czterech osób, a co do siedmiu osób odmówił wydania.

Podstawą niedopuszczalności w tych sprawach była przede wszystkim obawa naruszenia praw i wolności wynikająca z braku gwarancji niezawisłości sędziowskiej, zagrożenia torturami, a także niemożności realizacji prawa do obrony.

Wszystkie przywołane wyżej wystąpienia wskazują na zasadnicze uchybienia w zakresie organizacji i procedur w zakresie działań wykonywanych przez szeroko rozumiany wymiar sprawiedliwości, łącznie do możliwego występowania korupcji wśród urzędników i sędziów dla zmiany biegu prowadzonych postępowań. Nie są przestrzegane wymagania wynikające z Konstytucji i prawa, obrońcy mają trudności w kontakcie z klientami, a mimo wprowadzenia prawa zabraniającego tortur, nadal jest wiele takich przypadków, jeszcze nie tak dawno doprowadzających do śmierci osób zatrzymywanych (aresztowanych). Komitet Praw Człowieka otrzymuje więc nadal ciągle doniesienia o torturach i złym traktowaniu, a nawet gwałtach stosowanych przez funkcjonariuszy więziennych i pracowników organów ścigania, wobec osób pozbawionych wolności. Osoby przetrzymywane są w złych warunkach, bez dostępu do wody pitnej, sanitariatów, z ograniczoną możliwością kontaktu z organizacjami NGO. W końcu również procedury związane z powoływaniem sędziów i prokuratorów są takie, że budzą domniemanie braku niezależności sądownictwa, a nawet niezależności Izby Adwokackiej. W takiej zaś sytuacji duże zaniepokojenie musi budzić możliwość formalnego i materialnego prawa do obrony osoby, co do której wystąpiono z żądaniem wydania.

postanowienie SO w Rzeszowie z 16 lutego 2022 r. (II Kop 22/21)

W zakresie istnienia przesłanki obawy naruszenia praw i wolności sądy poszukiwały przede wszystkim dowodów na istnienie konkretnych dowodów dotyczących osób ściganych na realność takiej obawy w związku z wydaniem do Uzbekistanu.

Należy mieć na uwadze, iż E. S. ścigany jest przez władze uzbeckie za czyn polegający na udziale w strukturach grupy przestępczej o charakterze terrorystycznym. Bez wątpienia niniejszy zarzut zarówno w odbiorze społecznym, jak i rodzajowo zostaje zakwalifikowany, jako przestępstwo poważne, zagrażające bezpieczeństwu i porządkowi publicznemu. Niemniej nie może mieć to bezpośredniego przełożenia na konieczność pozytywnego zaopiniowania wniosku strony wzywającej. Ścigany wskazał bowiem, iż należy do Partii W. I., która to partia na terenie Rosji oraz Uzbekistanu została uznana za nielegalną. W Europie natomiast, za wyjątkiem Niemiec, nie jest zakazana. Wskazany ruch nie dokonuje aktów terrorystycznych. Działając natomiast na rzecz wolności słowa w Uzbekistanie, który w istocie znajduje się pod dyktandem Rosji. Sąd Okręgowy dokonując analizy akt sprawy, w zakresie przesłanej dokumentacji, materiałów przedłożonych przez obrońcę, jak również w oparciu o posiadaną wiedzę w przedmiocie działalności wymiaru sprawiedliwości strony wzywającej i obecną sytuację geopolityczną wywołaną zbrojną agresją Rosji na Ukrainę, doszedł do przekonania, iż w niniejszej sprawie istnieją okoliczności uzasadniające, że zachodzi uzasadniona obawa, iż w państwie żądającym wydania może dojść do naruszenia wolności i praw E. S.

postanowienie SO w Przemyślu z 11 sierpnia 2022 r. (II Kop 35/22)

Ponadto, wskazał, że w Ukrainie jest znany jako osoba, która prowadziła działalność przeciwko Rosji w internecie. Według O.S. przyczyną jego ścigania jest to, że organizował tak zwaną cyberarmię w ścisłej współpracy z narodową policją Ukrainy przy osobistej zgodzie Ministra Spraw Wewnętrznych Ukrainy, wywiadu i Służby Bezpieczeństwa Ukrainy. Celem tego projektu jest aktywna walka z rosyjską propagandą oraz jej sojusznikami. Celem tej działalności jest także zapobieganie cyberatakom, w tym udzielenie wsparcia wolontariatu zbrojnym siłom Ukrainy w wojnie z Rosją. Kontynuując ścigany wskazał, że osobiście pozyskał łącznie około 400 000 osób. Podczas pracy zablokowali tysiące propagandystów takich jak S., który jest bardzo znany z telewizji w Rosji i wnieśli około 12 milionów skarg do różnych kanałów telewizyjnych (YouTube, I.). Ponadto, stworzył on również kanał w aplikacji Telegram o nazwie „Jest sumienie”, dzięki któremu każdy człowiek w Ukrainie, który widział wojskowych rosyjskich mógł robić zdjęcie i przekazać ich lokalizację dla administratorów, którzy przekazywali informacje dalej. Ścigany zna wielu działaczy publicznych, urzędników, funkcjonariuszy służb bezpieczeństwa, wywiadu i policji. Według ściganego jego działania były szerokie i publicznie znane nie tylko na Ukrainie, ale także w Rosji oraz będących jej sojusznikami – Uzbekistanie, Białorusi, Kirgistanie i Czeczeni. Poza uwagą Sądu nie pozostało pismo Pierwszego Zastępcy Szefa Policji Krajowej Ukrainy skierowane do Komendanta Głównego Policji w Polsce, informujące, że O.S. (2) jest osobą powszechnie znaną ze swojej dobrowolnej i bezinteresownej działalności na rzecz Ukrainy. Od momentu inwazji rosyjskiej na terenie Ukrainy, ścigany wraz ze swoim zespołem zapewniają nieocenione wsparcie obrońcom Ukrainy. Wraz z Narodową Policją Ukrainy, O.S. (2) czynnie przeciwdziała agresji Federacji Rosyjskiej, zarówno w cyberprzestrzeni, jak i „off-line”. Wobec powyższego, istnieje uzasadnione podejrzenie, że toczące się postępowanie może mieć podłoże czysto polityczne.

postanowienie SO w Przemyślu z 3 kwietnia 2023 r. (II Kop 4/23)

Jednocześnie Sąd miał na uwadze treści przedłożonego przez obrońcę ściganego raportu z dnia 6 września 2022 roku, sporządzonego przez organizację pozarządową „F. for E.”, jak również raportu Departamentu Stanu USA dotyczącego wolności religijnej w Uzbekistanie, z których bezspornie wynika, iż władze uzbeckie stosują represyjną kampanię tłumienia aktywności religijnej, przede wszystkim wśród muzułmanów, której przejaw stanowi między innymi wszczynanie postępowań karnych dotyczących czynów o charakterze terrorystycznym i ekstremistycznym, a także zeznania świadka A. D. złożone w dniu 01 grudnia 2022 r. w Sądzie Okręgowym w Przemyśle w trakcie posiedzenia. W dalszej części raportu sporządzonego przez organizację pozarządową „F. for E.” wykazano zaś, iż A. P. (2) niewątpliwie stał się ofiarą opisanej powyżej kampanii, prowadzonej przez władze uzbeckie, z uwagi na swoją aktywną przynależność do wyznawców islamu, a w szczególności fakt słuchania kazań czołowych przedstawicieli „reformistycznego islamu”, dotyczących nie tylko religii, ale także problemów społecznych, ekonomicznych i łamania praw człowieka w Uzbekistanie, jak również otrzymywania i udostępniania ich nagrań.

postanowienie SO w Przemyśle z 1 grudnia 2022 r. (II Kop 61/22)

W pozostałych przypadkach sądy przyjmowały, że obawa taka miała wyłącznie abstrakcyjny charakter⁶⁵, powołując się przy tym często na respektowanie przez stronę uzbecką zasady wzajemności⁶⁶.

W sprawach, w których postępowanie zostało umorzone, sąd w jednym przypadku stwierdził, że władze Uzbekistanu nie dostarczyły w oczekiwanym terminie informacji o tym, że zapadł wyrok, którego wykonaniu miało służyć postępowanie ekstradycyjne⁶⁷, zaś w drugim przypadku ustalił, że doszło do wykreślenia czerwonej noty z bazy Interpolu.

65 Postanowienie SO w Przemyśle z 20 lipca 2022 r. (II Kop 42/22), postanowienie SA w Warszawie z 3 lipca 2024 r. (II AKz 352/24).

66 Postanowienie SO w Przemyśle z 29 kwietnia 2022 r. (II Kop 21/22). Warto zauważyć, że postanowienie to zostało uchylone, a po ponownym rozpatrzeniu sprawy sąd okręgowy stwierdził niedopuszczalność wydania.

67 Postanowienie SO w Przemyśle z 2 listopada 2023 r. (II Kop 32/23).

Tadżykistan

W latach 2022–2024 Minister Sprawiedliwości odmówił wydania dwóch osób ściganych przez tadżyckie władze.

Stwierdzenie niedopuszczalności ekstradycji w sprawie z wniosku władz Tadżykistanu było motywowane obawą naruszenia praw i wolności, która wynikała m.in. z prowadzonej przez osobę ściganą działalności w Ukrainie i wyjazdem z tego kraju po agresji rosyjskiej.

Jednakże w ocenie tutejszego Sądu dokumenty przedłożone przez stronę tadżycką budzą poważne wątpliwości, albowiem na podstawie wniosku o ekstradycję, jak i dokumentów do niego dołączonych w pierwszej kolejności brak jest możliwości ustalenia, czy ścigany jest poszukiwany w celu przeprowadzenia postępowania karnego, czy też w celu wykonania kary orzeczonej w Republice Tadżykistanu. Dodatkowo we wniosku o ekstradycję w sposób bardzo ogólny przekazano informacje o zarzucie ciężącym na ściganym, co powoduje, że brak jest spójności pomiędzy treścią zarzutu, a literalnym brzmieniem art. 307 znak 3 część 1 tadżyckiego kodeksu karnego. W związku z powyższym, Sąd uznał za konieczne uzupełnienie danych zawartych we wniosku o wydanie. (...) Nie można pominąć, iż w okresie bezpośrednio poprzedzającym zatrzymanie przebywał on na terenie Ukrainy, gdzie nie podjęto kroków w celu wydalenia. Jego przyjazd na terytorium RP był natomiast bezpośrednio związany z działaniami zbrojnymi, wywołanymi zbrojną agresją Rosji na Ukrainę.

postanowienie SO w Przemyślu z 16 marca 2023 r. (II Kop 64/22)

Wzajemne uznawanie orzeczeń ekstradycyjnych z innych państw

Osobnego omówienia wymaga kwestia wzajemnego uznawania uprzednich decyzji wydawanych w innych państwach stwierdzających niedopuszczalność ekstradycji. Ani polskie przepisy, ani regulacje umów dwustronnych i wielostronnych konwencji, ani przepisy UE nie przewidują takiej przeszkody ekstradycyjnej.

Problem ten był jednak analizowany przez TSUE w wyroku z 19 czerwca 2025 r. w sprawie PPU *Kamekris* (C-219/25). TSUE przyjął tu, że (...) w przypadku decyzji o odmowie ekstradycji osoby, której dotyczy wniosek o ekstradycję, do państwa trzeciego, wydanej przez państwo członkowskie ze względu na poważne ryzyko naruszenia przez to państwo trzecie prawa podstawowego do tego, by osoba ta nie była poddawana torturom lub niehumanicznemu lub poniżającemu traktowaniu, ustanowionego w art. 19 ust. 2 Karty, jak również prawa podstawowego do rzetelnego procesu sądowego, ustanowionego w art. 47 akapit drugi Karty, zasada wzajemnego zaufania wymaga, aby właściwy organ innego państwa członkowskiego, do którego wpłynął nowy wniosek o ekstradycję pochodzący z tego samego państwa trzeciego i dotyczący tej samej osoby, należycie uwzględnił powody leżące u podstaw tej decyzji odmownej w ramach własnego badania istnienia ryzyka naruszenia praw podstawowych gwarantowanych w Karcie (pkt 51 wyroku).

Jednocześnie TSUE zaznaczył, że państwo członkowskie nie jest zobowiązane odmówić ekstradycji obywatela innego państwa członkowskiego do państwa trzeciego, jeżeli organy trzeciego państwa członkowskiego uprzednio odmówiły wykonania wniosku o ekstradycję pochodzącego z tego państwa trzeciego i mającego na celu wykonanie tej samej kary wymierzonej temu obywatelowi innego państwa członkowskiego ze względu na istnienie poważnego ryzyka naruszenia praw podstawowych gwarantowanych w art. 19 ust. 2 i art. 47 akapit drugi Karty (pkt 53 wyroku).

Wyrok ten stanowi istotny krok w kierunku wzajemnego uznawania orzeczeń ekstradycyjnych. Chociaż dotyczy wydania w celu wykonania kary, nie zaś przeprowadzenia postępowania karnego, a także odmowy ekstradycji z uwagi na obawę naruszenia praw i wolności, należy się spodziewać, że wskazany w nim kierunek będzie miał wpływ na przyszłe rozstrzygnięcia ekstradycyjne w innych państwach członkowskich.

Także w polskich sprawach można dostrzec, że sądy decydujące o dopuszczalności ekstradycji zaczynają brać pod uwagę wcześniejsze rozstrzygnięcia w innych państwach. W latach 2022–2024 przed polskimi sądami prowadzone były co najmniej trzy tego typu sprawy.

Pierwsza dotyczyła wniosku Turcji o wydanie własnego obywatela celem przeprowadzenia postępowania dotyczącego m.in. udziału w organizacji kurdyjskiej uznawanej za nielegalną i terrorystyczną. Przyczyną stwierdzenia niedopuszczalności było tu przedawnienie, jak i obawa naruszenia praw i wolności osoby ściganej, z uwagi na możliwość prześladowania w Turcji. Sąd okręgowy podkreślił tu, że uprzednio przed sądami ukraińskimi zapadło rozstrzygnięcie o odmowie wydania z uwagi na przedawnienie. Sąd uznał je wprowadzić za niewiążące w sprawie, ale potwierdził zasadność tego rozstrzygnięcia⁶⁸.

Druga sprawa dotyczyła wniosku Argentyny o wydanie obywatela portugalskiego celem przeprowadzenia postępowania w sprawie zorganizowanej grupy przestępczej zajmującej się handlem narkotykami. Sąd okręgowy umorzył postępowanie w sprawie, albowiem osoba ścigana opuściła polskie terytorium. Niemniej zwrócił uwagę, że wcześniej doszło do odmowy wydania ściganego przez Portugalię, z uwagi na jego obywatelstwo i przejęcie ścigania. Ostatecznie postępowanie karne w Portugalii zostało umorzone. Potem w Niemczech prowadzone było postępowanie ekstradycyjne i zostało umorzone z uwagi na to, że władze argentyńskie złożyły oświadczenie, iż z powodu epidemii Covid-19 nie były w stanie przejąć ściganego. Z kolei w Hiszpanii odmowa motywowana była wystąpieniem przesłanki *ne bis in idem*, albowiem toczyło się wówczas postępowanie w Portugalii. W związku z tymi rozstrzygnięciami sąd okręgowy w drodze europejskiego nakazu dochodzeniowego podjął działania weryfikujące okoliczności sprawy. Jednakże z uwagi na pasywność strony argentyńskiej, a także istotne wątpliwości co do przedmiotu postępowania ekstradycyjnego oraz co do przedawnienia zdecydował o umorzeniu postępowania⁶⁹.

W trzeciej sprawie sąd apelacyjny, uchylając postanowienie o dopuszczalności ekstradycji do Uzbekistanu obywatela tego kraju, nakazał ustalić podstawy rozstrzygnięcia ukraińskich sądów w zakresie odmowy wydania do Uzbekistanu. Sąd apelacyjny podkreślił, że uprzednia odmowa ekstradycji była pomocna dla rozstrzygnięcia o zasadności wniosku ekstradycyjnego⁷⁰. Sąd okręgowy, rozpoznając ponownie sprawę, nie podjął jednak żadnych

68 Postanowienie SO w Przemyślu z 2 września 2022 r. (II Kop 16/22).

69 Postanowienie SO w Krakowie z 20 maja 2024 r. (III Kop 40/22).

70 Postanowienie SA w Rzeszowie z 3 października 2022 r. (II AKz 174/22).

czynności procesowych w kwestii ustalenia przyczyn uprzedniej odmowy wydania i stwierdził istnienie realnej obawy naruszenia praw i wolności⁷¹.

Te sprawy pokazują, że przy rozpoznawaniu spraw ekstradycyjnych sądy zaczynają brać pod uwagę zapadłe wcześniej w innych krajach odmowy ekstradycji np. z uwagi na obawę naruszenia praw i wolności osoby ściganej. Nie traktują ich wprawdzie jako przesądających o istnieniu przeszkód ekstradycyjnych, niemniej kierunek orzecznictwa w tym zakresie zmierza do tego, by fakt uprzedniej niedopuszczalności ekstradycji był brany pod uwagę przy rozstrzyganiu sprawy przed polskimi sądami.

⁷¹ Postanowienie SO w Przemyślu z 1 grudnia 2022 r. (II Kop 61/22).

Kontakt w sprawach ekstradycyjnych

dr Artur Pietryka
adwokat, doradca
artur.pietryka@wardynski.com.pl

Łukasz Lasek
adwokat, wspólnik
lukasz.lasek@wardynski.com.pl

Wardyński i Wspólnicy

Al. Ujazdowskie 10, 00-478 Warszawa
Tel.: 22 437 82 00, 22 537 82 00
Faks: 22 437 82 01, 22 537 82 01
E-mail warsaw@wardynski.com.pl

**WAR WSP
DYN ŒLN
SKI+ ICY•**